

КЊИГА САЖЕТАКА СА НАУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ
*САВРЕМЕНА ФИЛОЛОШКА ПРОУЧАВАЊА МЛАДИХ
ИСТРАЖИВАЧА I*

Уредници:

Доц. др Александра Јанић
Доц. др Ненад Благојевић
Доц. др Мирјана Бојанић Ћирковић
Доц. др Јелена Младеновић
Мср Оливера Марковић
Мср Христина Аксентијевић

Филозофски факултет у Нишу
Ниш, 2022.

ПРОГРАМСКО-ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР СКУПА

Др Ненад Благојевић, доцент (Департман за руски језик
и књижевност)

Др Мирјана Бојанић Ђирковић, доцент (Департман за
србистику)

Др Александра Јанић, доцент (Департман за србистику)

Др Ивана Митић, доцент (Департман за србистику)

Др Јелена Стошић, доцент (Департман за србистику)

Др Јелена Младеновић, доцент (Департман за србистику)

Др Александар Новаковић, доцент (Департман за
србистику)

Др Весна Симовић, доцент (Центар за стране језике)

Др Тамара Костић Пахноглу, доцент (Центар за стране
језике)

Др Јелена Јаћовић, доцент (Департман за француски
језик и књижевност)

Др Нина Судимац, асистент (Департман за србистику)

Мср Оливера Марковић, истраживач-сарадник
(Департман за србистику)

Мср Христина Аксентијевић, истраживач-приправник
(Департман за србистику)

Мср Никола Татар, наставник страног језика (Центар за
стране језике)

Мср Ивана Шоргић, наставник страног језика (Центар за
стране језике)

Мср Милош Милисављевић, истраживач-приправник
(Центар за стране језике)

Мср Вања Цветковић, асистент (Департман за француски
језик и књижевност)

Мср Наташа Живић, асистент (Департман за француски
језик и књижевност)

Мср Стефан Здравковић, истраживач-приправник
(Департман за француски језик и књижевност)

Мср Софија Филиповић, истраживач-приправник

(Департман за француски језик и
књижевност)

Мср Емилија Јовић, асистент (Департман за руски језик
и књижевност)

Мср Милица Ђорђевић, сарадник у настави (Департман
за руски језик и књижевност)

Мср Душица Љубинковић, истраживач-приправник
(Департман за англистику)

Мср Наталија Стевановић, истраживач-приправник
(Департман за англистику)

Секретар Скупа

Мср Оливера Марковић, истраживач-сарадник
(Департман за србистику)

Рецензенти сажетака

Проф. др Горан Максимовић
Проф. др Драгиша Бојовић
Проф. др Милица Живковић
Проф. др Дејан Марковић
Проф. др Душан Стаменковић
Проф. др Јасмина Ђорђевић
Проф. др Дејан Милутиновић
Проф. др Данијела Костадиновић
Проф. др Татјана Трајковић
Доц. др Маја Вељковић
Доц. др Кристина Митић
Доц. др Наташа Тучев
Доц. др Александра Јанић
Доц. др Ненад Благојевић
Доц. др Весна Симовић
Доц. др Ивана Митић
Доц. др Мирјана Бојанић Ћирковић
Доц. др Јелена Стошић
Доц. др Јелена Младеновић
Доц. др Александар Новаковић
Доц. др Јелена Јаћовић
Доц. др Марина Ђукић Мирзајанц
Др Олга Трапезникова
Мср Никола Татар
Мср Вања Цветковић

САЖЕЦИ ПЛЕНАРНИХ ПРЕДАВАЊА

Доц. др Ненад Благојевић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ИЗАЗОВИ И ПЕРСПЕКТИВЕ ИНОСТРАНЕ
ФИЛОЛОГИЈЕ КАО ОБРАЗОВНОГ УСМЕРЕЊА У XXI
ВЕКУ*

У раду се презентује студија три случаја статуса иностране филологије у XXI веку. Анализира се актуелна ситуација са студијама страних језика и књижевности у Сједињеним Америчким Државама, Европској Унији и Русији. На основу статистичке анализе и увида у тенденције даљег развоја образовања у сфери иностране филологије разматрају се узроци који су довели до постојећег стања, где се као водећи фактор издваја дигитализација канала комуникације. У раду се такође сагледавају и могућа решења за статус иностране филологије у светлу актуелних тенденција у образовању, међу којима се као најперспективније намеће преосмишљавање иностране филологије у духу дијалога култура.

Кључне речи: *иностране филологије, образовање, дигитализација, дијалог култура.*

Доц. др Александра Јанић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

КОНКУРЕНТНОСТ МЕЂУ ДУБЛЕТИМА И
СИНОНИМИМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ АКТУЕЛНИМ
ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ ВИРУСА КОРОНА

Пандемија вируса корона утицала је и на српски језик. Између осталог, промене се огледају у настанку нових речи и упливу медицинске терминологије у општи лексички инвентар. Предмет овог рада је анализа конкурентности синонимних лексема и израза, те конкурентности дублетних облика, што обухвата и истраживање конкурентних суфикса. Циљ рада је да се покажу најновије тенденције у избору синонимних лексема и израза, као и у избору конкурентних творбених форманата. Онлајн-упитник осмишљен за ово истраживање садржао је примере попут *имунитет* и *имуност*; *ковид* и *корона*; *вирулентан* и *заразан*; *инфекција* и *зараза*; *коморбидитет*, *пратеће болести* и *придружене болести*; *коронарка*, *коронка*, *коронача* и *ковидашица*; *имунитет крда* и *колективни имунитет*, углавном ексцерпирани из *Речника појмова из периода епидемије ковида*. Испитаници су били медицински радници који имају искуства с радом у ковид амбулантама и студенти Србистике у Нишу. Већу склоност ка употреби лексема страног порекла (*инфекција*, *вирулентан*) показали су медицински радници, док су србисти, без обзира на то што се наведене лексеме често могу чути и прочитати у медијима, бирали домаће лексеме (*зараза*, *заразан*). Занимљиво је да се за лексему *коморбидитет* није одлучила већина ни једне ни друге групе испитаника, већ су се србисти определили за синтагму *пратеће болести* (72,1%), а медицински радници за синтагму *придружене болести* (64,5%). Из скупова глагола, попут *дијагностиковати*, *дијагностификовати* и *дијагностицирати*, те

дезинфиковати, дезинфицирати и дезинфектовати, обе групе испитаника доминантно бирају *дијагностиковати* и *дезинфиковати*, али резултати нису уједначени за другопласиране облике. Што се тиче конкурентних суфикса, поредили смо моционе суфиксе *-ка*, *-арка* и *-ача* уз основу *корон-* и *-ица* уз основу *ковид-*, као и суфиксе за извођење именица мушког рода из класе *nomina agentis*: *-арац*, *-аш*, *-ичар*, такође уз основе *корон-* и/или *ковид-*. Свуда где је могуће, резултати су поређени са стањем у корпусима српског језика, конкретније у *Српском мрежном корпусу*, као и подацима добијеним помоћу претрага на интернету у оквиру домена *.rs*.

Кључне речи: *пандемија, ковид, синонимија, дублети, суфикси, српски језик.*

САЖЕЦИ УЧЕСНИКА НАУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

Јекатарина Алексејевна Чертенко

Институт социо-хуманитарних наука Тјумењског државног универзитета, Русија

*ВВОДНЫЕ КОНСТРУКЦИИ В РУССКОМ ЯЗЫКОВОМ
СОЗНАНИИ: ПУНКТУАЦИОННЫЙ АСПЕКТ*

Природа вводных конструкций неоднозначна из-за их особого статуса в русистике. Часто применяемый к ним термин «вводные слова» появился достаточно поздно, но прочно укоренился в сознании носителей русского языка. При этом частое употребление вводных единиц в речи не всегда означает, что в языковом сознании носителя существует точное понимание, какие единицы относятся к вводным, а какие не относятся. Вместе с тем носители русского языка довольно часто над этим задумываются, о чем свидетельствуют метаязыковые комментарии на сайтах, посвященных русскому языку, грамотности и т. д. Таким образом, вводные слова и, шире, вводные конструкции можно считать феноменом русского языкового сознания.

Мы рассмотрели специфику восприятия вводных конструкций носителями русского языка. Использовался социолингвистический опрос (анкетирование) эффективный для исследования языкового сознания людей, неравнодушных к русскому языку и грамотности. Анкетирование проводилось при помощи сервиса «Google. Формы». Респондентам было предъявлено 11 предложений с вводными и «лжевводными» конструкциями (союзами, наречиями и наречными выражениями) преимущественно из газетного корпуса Национального корпуса русского языка. Примеры подобраны по следующим параметрам: 1) вводные слова в разных позициях: в начале предложения (не перед обособленным оборотом), в середине предложения в начале обособленного оборота; 2) слова, в разных контекстах выступающие как вводными, так и

невводными (союз «однако», наречие «действительно», «наконец»); 3) псевдовводные слова (наречное выражение «в итоге»). В результате исследования были выявлены тенденции обособления и необособления вводных конструкций. Так, участники опроса обращают внимание преимущественно на положение языковой единицы в середине предложения. Зачастую обособление происходит при ощущении особой экспрессивности и интонации. Респонденты, решая вопрос о пунктуационном оформлении вводных слов, чаще всего подбирают им синонимичную замену, не всегда точную. Установлено, что большое внимание уделяется такому приему, как изъятие вводной конструкции без потери смысла (в особенности в случаях, где нужно отличить вводное слово от члена предложения). Некоторые участники опроса более глубоко подходят к обособлению: выделяют грамматические основы, обращают внимание на характеристики предложения и средства связи.

Ключевые слова: *вводные конструкции, пунктуация, обособление, языковое сознание.*

Александра Антић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*НАПОМЕНЕ О ЈЕЗИЧКИМ ОДЛИКАМА ПРЕПИСА
ЦРКВЕНИХ ЗАПИСА ИЗ XVIII И XIX ВЕКА ИЗ
БИВШЕГ СРЕЗА НИШКОГ*

Предмет овог рада јесте представљање фонетских и морфолошких особина преписа црквених записа из XVIII и XIX века са територије бившег нишког среза. Ради се о педесет и шест краћих записа који се чувају у Историјском архиву у Нишу, у досијеу број 11 збирке *Varia*. Анализа је извршена са циљем да се у овим документима насталим у доба језичког плурализма, и то на подручју призренско-тимочке дијалекатске зоне, одреди удео одлика црквенословенског и славеносрпског језика, односно српских народних општештокавских и призренско-тимочких дијалекатских црта. Фонетска анализа обухватила је рефлексе полугласника, рефлексе вокала *jam*, рефлексе назала предњег реда, вокално *p* и вокално *l*, *l* на крају слога и на крају речи, сугласнике *φ* и *x*, резултате јотовања и фонетске ликове позајмљеница. У оквиру морфолошке анализе испитиване су књишке и народне специфичности у оквиру синтетичке именичке и заменичко-придевске деklinације, као и облици презента и аориста. Посебна пажња посвећена је регистрованим примерима аналитичке деklinације, једне од најтипичнијих балканистичких црта.

Кључне речи: *црквени записи, XVIII и XIX век, призренско-тимочка дијалекатска зона, фонетске особине, морфолошке особине.*

Сара Арва

Филолошки факултет Универзитета у Београду

*СВЕТЛО МОЋИ И МРАК ПОБУНЕ: КОМПАРАТИВНО
ТУМАЧЕЊЕ
РОМАНА ДЕРВИШ И СМРТ И ФИЛМА ПРЕДСЕДНИК*

У раду су сагледана два уметничка остварења која се по својим културолошким и формалним одликама посве разликују – роман српског писца Меше Селимовића *Дервиш и смрт* и филм иранског редитеља Мохсена Махмалбафа *Председник*. Оно што повезује ова два стваралаштва јесте проблемски приступ темама репресије и револуције, као и начин на који их представљају у својим делима – кроз контрастирање светлосних и мрачних елемената. Сагледајући роман и филм кроз метафору огледала, у оквиру које уметност неретко одражава стварност, у уводном делу истраживања биће представљене насловне фигуре моћи – председник и дервиш – те њихова декаденција, преображај, самоспознаја и, у складу са светлосном лексиком која одликује оба дела, постепено гашење. Биће тумачена и композиција књижевног односно филмског остварења, те начин на који она доприноси конституисању јунака и указује на ефемерност владајуће позиције. Посебан део рада биће усредсређен на проблем револуције и њене (не) могућности. Пратећи симболику светла и таме којима су уобличени и други сегменти анализе, револуција ће бити представљена као парадокс: светла идеја која је из мрака саздана, остварена насиљем и нечасним средствима. И један и други аутор кроз своја дела постављају неколицину питања о друштвеној (не)правди и (не)могућностима изласка из система у ком опстаје насиље, те се у овом раду управо та питања осветљавају и сагледају као додирна тачка двају различитих поетика.

Кључне речи: *светло, тама, револуција, Селимовић, Махмалбаф.*

Нејира Бешировић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

ЗНАЧЕЊСКИ ПОТЕНЦИЈАЛИ ДИХОТОМИЈА У РОМАНУ БЕЛИ ХОТЕЛ Д. М. ТОМАСА

У раду се аналитичком и дескриптивном методом изучава дихотомијски принцип на ком се заснива роман *Бели хотел* Даниела Михаела Томаса. Циљ рада јесте предочити бинарне опозиције које настају на два плана, појединачном и колективном. Иако је бинарне опозиције готово немогуће довести у везу, Томас успева да супротстављене светове појединаца и колективитета споји, али то мора довести до уништења, разора и краја; довођење дихотомија у везу разара појединца и колективитет доводи до ишчезнућа. У досадашњим истраживањима у науци на нашим просторима су обично изучавани еротски елементи романа, док овај рад настоји дати другачији приступ слојевитим тумачењима које књижевно дело пружа читаоцу. Рад настоји пружити осврт сукобима које носи главна актерка Лиза и која своје унутрашње сукобе преноси на свет око себе. Рад приказује да принципи не функционишу засебно, то јест да је једна крајност у роману отвара простор за настанак других, дихотомијски принцип делује кроз осећања, ликове и њихове поступке и поред еротских елемената и фројдовског тумачења представља један од основних принципа на ком почива дело.

Кључне речи: *Бели хотел, дихотомијски принцип, Д. М. Томас, поларитет јунака, спајање бинарних опозиција.*

Дуња Бранков

Филолошки факултет Универзитета у Београду

*КОРИШЋЕЊЕ ПЛАТФОРМЕ МУДЛ (MOODLE) У
НАСТАВИ ШПАНСКОГ ЈЕЗИКА НА ПРВОЈ ГОДИНИ
СТУДИЈА ХИСПАНИСТИКЕ*

У теоријском делу рада представљена је слика наставе страних језика на даљину на универзитетском нивоу у Србији, земљама региона и земљама света које се истичу по овом питању. Циљ рада је да прикаже онлајн-учење шпанског језика у Србији на универзитетском нивоу, где се посебно осврће на платформу *Мудл (Moodle)* и колико помаже при учењу шпанског језика. Претпоставка истраживања везује се за олакшано учење шпанског језика помоћу *Мудл* платформе, као и њену недовољну искоришћеност од стране студената. У истраживачком делу рада представљена је анализа рада студената на платформи *Мудл*. У питању су студенти прве године основних академских студија Катедре за иберијске студије Филолошког факултета у Београду. Анализу чини приказ ангажовања студената на основу додатних вежби на платформи *Мудл* у оквиру предмета Савремени шпански језик Г1. Од 107 студената, колико је учествовало у истраживању, више од 80 студената редовно је радило додатне вежбе са повећаним интензитетом пред колоквијум и завршни испит. Самим тим, неки од закључака приказују да је платформа *Мудл* омогућила додатно учење шпанског језика поред класичне наставе и олакшала приступ вежбама за усавршавање знања. Такође, истиче се да су студенти радили вежбе иако нису били обавезани ни на који начин, а имали су могућност да боље науче шпански језик помоћу истих. Даље истраживање могло би да обухвати испитивање студената осталих година студија ове катедре.

Кључне речи: *онлајн-учење, страни језици, настава*

Књига сажетака

на даљину, високо образовање.

Лазар Букумировић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*ХРОНОТОП РЕКОНСТРУКЦИЈЕ АДАМОВОГ ТЕЛА
У ЖИВОТУ ДЕСПОТА СТЕФАНА КОНСТАНТИНА
ФИЛОЗОФА*

У раду се најпре испитује топос уређења Београда као Новог Јерусалима у *Животу деспота Стефана* Константина Филозофа. Затим се испитује порекло и смисао фиктивних родослова којима се деспот Стефан доводи у родбинске односе са Константином Великим и којима се хришћански цар повезује са Адамом. У синтези просторних и временских категорија, покушава се објаснити имплицитно исказани хронотоп реконструкције Адамовог тела у новој престоници. Као исходиште рада истиче се могуће компаративно сагледавање истог мотива у *Хазарском речнику* Милорада Павића.

Кључне речи: *хронотоп, Нови Јерусалим, родослов, реконструкција.*

Гроздана Видовић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*LIFE ON THE GLOME; THE PROBLEM OF EMPATHY
AND SOCIAL RESPONSIBILITY IN IAN MCEWAN'S
AMSTERDAM AND SATURDAY*

This paper will examine *Amsterdam* and *Saturday*, two novels by Ian McEwan that highlight the growing “glomcity”, which according to Jean-Luc Nancy, continues to turn our globe into a “glome”. Other than the growth of cities and populations, the progressions of technology and consumerism have joined together a diverse group of people, however, without a genuine or meaningful connection. The first part of this research will focus on *Amsterdam*, where morally decrepit characters and their equally corrupt society will be observed. McEwan’s characters turn a blind eye to moral responsibility for personal gain, and their apathy is significant in accentuating the image of the modern world as a place of survival and hostility. The novel, representative of the late twentieth century, is pessimistic about the future. In the second part of this research, the focus will be on *Saturday* and its main character, Henry Perowne. Although he finds pleasure in his material success, Perowne spends the entire novel preoccupied with bleak thoughts of destruction and terror, and fears that the outside world will come crashing into his private life. Similar to the characters in *Amsterdam*, Perowne lacks empathy and longs to free himself from social responsibility, thus, he disregards the issues surrounding his local community and the global community as well. The final part of this research will bring together the two novels in order to emphasize how both novels, in the age of excessive media coverage, deal with balancing personal interests and social responsibility.

Key words: *Ian McEwan, urbanism, multiculturalism, apathy, social responsibility*

Татјана Голијанин

Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву

*ИЗУЧАВАЊЕ И ЊЕГОВАЊЕ КУЛТУРЕ СЈЕЋАЊА ПО
УЗОРУ НА ЈЕВРЕЈСКО ПРОУЧАВАЊЕ ХОЛОКАУСТА*

С обзиром на то да је у протеклих неколико година у школској пракси у Републици Српској почела реализација садржаја везаних за страдање српског народа у 20. вијеку, намјера овог рада је да на примјеру јеврејског проучавања Холокауста понуди један од могућих модела за његовање културе сјећања кроз наставни предмет Српски језик (и књижевност). Аутор је имао прилику да о моделу који би требало да послужи као узор учи на Институту за пручавање Холокауста у Јад Вашему, у Израелу, па је, самим тим, то и основно полазиште за овај рад. Веома је важно код младих нараштаја развити осјећање националне припадности и пажљивим избором радова, али и сјећања свједока, који говоре о страдању Срба у I и II свјетском рату, као и посљедњем, Одбрамбено-отаџбинском од 1992. до 1995. године, указати на важност сјећања и памћења, јер само тако се може сачувати национални идентитет.

Кључне ријечи: *страдање српског народа у 20. вијеку, култура сјећања, Холокауст, национални идентитет.*

Олга Димитријевна Буњејева

Филолошки факултет Пермског државног националног
истраживачког универзитета

*К.С.ЛЬЮИС И ПОСТМОДЕРН: ПОСТАНОВКА
ПЕРМСКОГО ТЕАТРА ЮНОГО ЗРИТЕЛЯ ЛЕВ,
КОЛДУНЬЯ И ПЛАТЯНОЙ ШКАФ*

Доклад будет посвящен анализу театральной постановки Пермского театра юного зрителя «Лев, колдунья и платяной шкаф» по одноименной повести Клайва С. Льюиса. В основу спектакля легла инсценировка пермского драматурга Ксении Гашевой. Принимала участие в постановке творческая группа из Великобритании в составе режиссера Майкла Ханта, художника-постановщика Патрика Коннеллана и специалиста по сценической пластике Марии Корипас. Нами будет изучен диалог русскоязычной воспринимающей среды с художественным наследием выдающегося английского писателя и богослова К.С. Льюиса. Постановщики сместили акцент с религиозных вопросов и актуализировали социально-историческую проблематику. Смещение приключений в мир ассоциаций и воспоминаний дает нам основание рассматривать постановку через призму постмодерна. Кроме того, интересным представляется внесение в постановку деталей, связывающих русскую и британскую культуру и отсутствующих в оригинальном тексте произведения. Предполагается, что в результате последовательного компаративистского анализа будут раскрыты некоторые новые смысловые грани как в творчестве самого К. С. Льюиса, так и в русской рецепции его творчества.

Ключевые слова: *«Хроники Нарнии»*, *К. С. Льюис*, *театр*, *рецепция*.

Милица Ђорђевић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ДРАМАТУРШКА ТРАДИЦИЈА У ДРАМИ РУСКА СМРТ
ИРИНЕ ВАСКОВСКЕ*

У овом раду се разматра сложени интертекстуални однос драме *Руска смрт* Ирине Васковске, у којој је препознато неколико интертекстуалних референци на дела А. П. Чехова. Упоредном анализом и методом преиспитује се један од актуелних проблема савремене драме – наставак или одбацивање традиције руске и европске драме, а уједно се указује на карактеристике индивидуалног стила награђиване ауторке. Долази се до закључка да је И. Васковска, иако представница такозване нове драме, инспирирана драматургијом апсурда, али задржава традиционалне елементе драме и позоришта.

Кључне речи: *савремена руска драма, Ирина Васковска, Чехов, Руска смрт, класично наслеђе.*

Урош Ђурковић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

*КАВЕЗИ ЗВОНКА КАРАНОВИЋА: ЖАНРОВСКА
РАЗНОЛИКОСТ И ПРОБЛЕМ ФОРМЕ*

Разумевање песничке архитектонике збирке *Кавези Звонка Карановића* (1959) може донети значајне увиде везане за проучавање поетике овог српског песника, нарочито у контексту преовлађујућих токова савремене српске књижевности. Преиспитујући границе између поезије и прозе, лирског и епског, фрагмента и целине, уз писцу својствен утицај битника и надреализма, *филм ноара* и популарне културе, Карановић у свом остварењу обликује динамичан и вишеструко интерпретативно подстицајан свет. *Кавези* се, имајући то у виду, могу читати не само као збирка песама већ и, по оцени самог аутора, као „лабаво повезани роман”, али и „кратак психоделични филм”. Жанровску слику додатно усложњава, на пример, постојање такозваних *Записа из срећног дома*, дела унутар дела, својеврсне аутобиографије у стиху једног од јунака, као и комбиновање сижеа везаних за сферу криминалистичких и љубавних наратива. Због тога ће један од циљева рада бити показивање везе између формалног и садржинског плана дела. Имајући у виду разноликост наведених истраживачких проблема, не чуди што је овом Карановићевом делу посвећена највећа пажња критике, о чему ће такође бити речи у раду. Осим тога, формална и жанровска специфичност *Кавеза* читаће се и у светлу утицаја које је ово дело могло имати на још неке ауторе српске књижевности, између осталих Александра Петровића Бабића, Катарине Митровић и Драгане Мокан.

Кључне речи: *Звонко Карановић*, *Кавези*, *поетика*, *проблем форме*, *жанровска хибридноста*.

Милица Живковић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

*КО ЈЕ КАПЕТАН У КАФАНИ ТИТАНИК? (ПРИКАЗ
ОДНОСА ИЗМЕЂУ АНДРИЋЕВЕ ПРИПОВЕТКЕ БИФЕ
ТИТАНИК И ДРАМСКОГ ТЕКСТА И ИЗВОЂЕЊЕ
КОМАДА НОЋ У КАФАНИ ТИТАНИК НЕБОЈШЕ
БРАДИЋА)*

Рад представља компаративно проучавање ликова и њихових односа у приповеци *Бифе Титаник* Иве Андрића и драмском тексту Небојше Брадића *Ноћ у кафани Титаник*. Тумачећи Брадићев драмски текст, а затим и извођење позоришне представе у години када се обележавало педесет година од добијања Нобелове награде и сто двадесет година од рођења Иве Андрића баш у данима када прослављамо још један „Андрићевски јубилеј”, указујемо на то да је ова представа неопходна спона између целокупне Андрићеве мисли и Србије двадесет првог века. Брадићев кабаре, који се одиграва у једној страшној судбинској ноћи као наставак или интерпретација Андрићеве приче, својим идејним слојем превазилази уметничко време и простор и постаје својеврсна метафора стварности.

Кључне речи: Бифе Титаник, Ноћ у кафани Титаник, *Иво Андрић*, *Небојша Брадић*, компаративно тумачење.

Павле Зељић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*БАРОКНИ ПРОСКИНИТАРИОН И ЊЕГОВИ
САВРЕМЕНИ ЖАНРОВСКИ КОРЕЛАТИ У ПОЕЗИЈИ И
ПРОЗИ 20. ВЕКА*

Рад се бави компаративном анализом барокног путописа, тј. Проскинитариона, *Путовање к граду Јерусалиму* аутора Јеротеја Рачанина и савременијег примера аналогног том жанру – *Црно на бело* Оскара Давича. Најопштији циљ рада био би утврђивање сличности и разлика између два временски и поетички међусобно удаљена књижевна остварења тако што ће бити разматрана карактеристична места која у већој или мањој мери кореспондирају између два дела, а која притом осветљавају сличне проблеме књижевне или ванкњижевне, чак и филозофске природе. У том смислу, биће узета у обзир и друга дела из књижевне традиције која ће помоћи у осветљавању датих проблема (наиме, путопис *Африка* Растка Петровића и писма Доситеја Обрадовића). Многи аспекти оба дела остаће, ипак, ван оквира разматрања, превасходно из разлога економичности, али и несразмерности у њиховом обиму. Најзад, на крају рада биће могуће извући одређене закључке о самом поимању путовања код оба аутора на фону извесних других сродних дела из књижевне историје, са посебним фокусом на интенције путовања, а уз то и истицање извесних контраста, као и неких сличности, које се могу уочити међу њима у том контексту.

Кључне речи: Путовање к граду Јерусалиму, *Црно на бело*, *проскинитарион*, *путопис*, *компаративна анализа*.

Александар Илић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

*СЛОБОДА, ЉУБАВ И ЕРОС У ДРАМАМА
ГОСПОЋИЦА ЈУЛИЈА АУГУСТА СТРИНДБЕРГА И
ДУБРОВАЧКА ТРИЛОГИЈА ИВА ВОЈНОВИЋА*

Предмет овог рада тиче се компаративног сагледавања модернистичких тенденција у драмском стваралаштву с краја деветнаестог века у европској и јужнословенској књижевности. *Госпођица Јулија Аугуста Стриндберга* и *Дубровачка трилогија* Ива Војновића јесу комади који међусобно комуницирају један са другим, иако се разликују по својој основној тематици. Феномени слободе, љубави и ероса уносе упливе модернизма као стилске формације и ове драме удаљавају од реалистичке, односно натуралистичке, поетике. Анализираће се и утицаји нордијске драматургије на једног од највећих хрватских драмских стваралаца, пре свега у поступку обликовања карактера, који треба да прикажу племство које се дезинтегрише. Посебна пажња биће посвећена изградњи женских ликова, које карактерише мушки принцип делања. Детаљно ће бити анализирани разлози због којих ове јунакиње ипак не успевају да изађу из тока сталешких конвенција. Циљ рада јесте да осветли чињеницу да (не)остварене или потиснуте еротске жеље јунака воде у смрт, као и то да је појединац спреман на промене, на бег, на испуњење љубави и ероса, али да друштво није спремно да напусти патријархални модел. На тај начин и Стриндберг и Војновић своје комаде доводе до руба трагедије.

Кључне речи: *слобода, љубав, ерос, модернизам, натурализам.*

Ивана Исаиловић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

*ЕЛЕМЕНТИ ИНТЕРТЕКСТУАЛНОСТИ У РОМАНУ
МАЈСТОР И МАРГАРИТА*

Интертекстуалне теорије посматрају књижевно дело као мозаик цитата, а не више као иманентну интерпретацију. Михаил Булгаков и роман – откривење светске књижевности *Мајстор и Маргарита* представљају незаменљив кључ за разумевање интертекстуалних елемената постмодернистичке гротеске у споју са еротском књижевном структуром у њиховим најснажнијим и најоригиналнијим испољавањима. У раду се сагледава чињеница да Булгаковљев роман априори призива најразличитије предлошке и надзире рецепцију вишеструких имплицитних информација. Интертекстуалност у роману тако обухвата исконску друштвеност текста, приступ делу унутар призме енциклопедијског културног знања и његову укљученост у друштвено – историјски контекст. Гротеска ружног и интертекстуални поступак пародизације еротског код Булгакова изазивају страх од живота пре него страх од смрти. Интертекстуалне структуре гротескног и еротског тако нас уче оном што је исконско, те нам пружају једну интелектуалистичку конструкцију бесмисла. Међутекстовна иронизација гротеске и еротике у роману темељи се управо на уметничкој спрези интертекстуалних филозофских и религиозних кодова у пародијској бајци о Сатани.

Кључне речи: *интертекстуалност, текст, гротеска, еротизам, пародизација.*

Тамара Јаневска

Филолошко-уметнички факултет Универзитета у
Крагујевцу

*МЕТАФОРИЧКА КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА
КОГНИТИВНИХ ПРОЦЕСА: МЕМОРИЈА, ВЕРОВАЊЕ
И ИМАГИНАТИВНО МИШЉЕЊЕ*

У раду се из когнитивнолингвистичке перспективе разматрају језичке реализације појмовних метафора које структурирају поједине функције ума, односно више когнитивне процесе у енглеском и српском језику. Применом теорије појмовне метафоре испитује се превасходно скуп изворних домена путем којих се поимају следећи процеси: меморија, веровање и имагинативно мишљење. Истраживање се спроводи на језичком материјалу прикупљеном из српских и енглеских новина и обухвата квалитативну анализу уочених појмовних метафора. У главне циљеве рада спадају и утврђивање мотивисаности формулисаних појмовних метафора и њихових језичких реализација, као и поређење налаза добијених за два посматрана језика како би се проверила хипотеза о универзалности метафоре. Компаративном анализом пружиће се увид у начин на који говорници дата два језика поимају напоменуте аспекте когниције, док ће њихово појединачно испитивање покушати да укаже на специфичност сваког процеса.

Кључне речи: *когниција, виши когнитивни процеси, теорија појмовне метафоре, српски, енглески.*

Виолета Јевгејевна Спиро

Филолошки факултет Пермског државног националног
истраживачког универзитета, Русија

*НАИМЕНОВАНИЯ ВРЕДНОСНЫХ ПЕРСОНАЖЕЙ В
ЗАГОВОРНОЙ ТРАДИЦИИ ПЕРМСКОГО КРАЯ*

В докладе планируется рассмотреть наименования вредоносных персонажей в обережных заговорах, собранных в разных районах Пермского края в XIX–XXI веках. Функциональная направленность этой разновидности заговоров и их поэтика предполагают подробное перечисление различных групп персонажей, от которых стремятся защититься адресанты заговорных текстов. Упоминаемые вредоносные персонажи делятся на три категории: персонифицированные болезни/состояния, демоны, люди с негативными продуцирующими свойствами. Каждая категория имеет свои особенности и происхождение. С помощью семантического анализа наименований, с одной стороны, и сопоставления с данными мифологических рассказов – с другой, может быть реконструирована та мифологическая логика, согласно которой персонажи наделяются особыми признаками и атрибутами и демонизируются.

Ключевые слова: *Пермский край, заговоры, мифологический персонаж, оберег, народная демонология, магическая лексика.*

Катарина Јовановић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ПРОБЛЕМИ ПРЕВОЂЕЊА РУСКИХ
НЕОДРЕЂЕНОЛИЧНИХ РЕЧЕНИЦА ЧИЈИ СУ
ПРЕДИКАТИ ГЛАГОЛИ ГОВОРЕЊА И ПИСМЕНОГ
САОПШТАВАЊА*

Руска граматика у редакцији Шведове дефинише неодређеноличне реченице као реченице које „обозначајут действие неопределенного мыслимого лица”¹. Преведено на српски, ова дефиниција значи да неодређеноличне реченице означавају радњу лица које се замишља као неодређено. Ова дефиниција може бити основа, али не и закључени закон којим се водимо проучавајући неодређеноличне реченице. Наиме, вршилац радње није само неодређен, већ може бити и уопштен, или одређен, али неважан за реченицу у којој се главни акценат ставља на радњу. Ове реченице су релативно честа појава у руском језику, док се у српском користе ограничено. У *Савременом српскохрватском језику*, неодређеноличне реченице дефинишу се као „реченице с неодређеним субјектом у којима би могао доћи субјект људи, или именички употребљен придев *извесни*, или неодређена заменица *неки*”². У овом раду бавићемо се њиховом ограниченом употребом у српском језику, која је уско везана за глаголе који се употребљавају у служби предиката (у случају ових реченица, предикат је глагол говорења и писменог саопштавања), али и разним решењима које преводиоци налазе у превођењу са руског језика. Наша основа је свакако руски језик, у коме ове реченице имају далеко ширу употребу,

1 АН СССР; Грамматика современного русского литературного языка, Москва, 1970, 564.

2 М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик: Граматички системи и књижевнојезичка норма*, књ. II, Београд, Научна књига, 1969, 84.

али се везујемо за конкретне ситуације које можемо поредити са српским језиком. Циљ овог рада је да поредбеном анализом превода неодређеноличних реченица покажемо проблем који настаје приликом превођења на српски језик и укажемо на могућности решења тог проблема. За анализу користимо примере из романа *Мајстор и Маргарита* Михаила Булгакова и његове преводе на српски језик од стране Злате Коцић и Милана Чолића. Ове синтаксичке конструкције испитиваћемо конфронтационом методом и проматраћемо различите варијанте превођења и њихову исправност.

Кључне речи: *неодређеноличне реченице, русистичка лингвистика, транслатологија, синтакса, семантика.*

Емилија Јовић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*СОМАТСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ У СТВАРАЛАШТВУ
ТАТЈАНЕ ТОЛСТОЈ (НА МАТЕРИЈАЛУ РОМАНА КИС)*

У раду истражујемо удео соматских фразеологизама у књижевноуметничком и есејистичком изразу Татјане Толстој на материјалу романа *Кис*. Један од основних задатака у овом раду је издвајање структурно-семантичких група соматских фразеологизама којима се осликава футуристичка и есејистичка позадина овог романа. Дато истраживање има за циљ анализу фразеолошких јединица које улазе у састав стилско-изражајних средстава ауторовог уметничког језика.

Будући да је роман богат фразеолошким јединицама, које заузимају важно место у систему сликовних и изражајних средстава пишчевог језика, циљеви нашег рада су следећи:

– ексцерпирање соматских фразеологизама који улазе у састав фразеолошких јединица романа *Кис* у оригиналу и српских преводних еквивалената;

– утврђивање сличности и разлика између фразеолошких израза у оба језика и истицање стилских и изражајних вредности издвојене соматске лексике.

Укупно 90 фразеологизама анализирано је са аспекта сличности и разлика у значењу и форми. Методолошки се ослањамо на конфронтациони и концептуални метод у анализи, док су примери фразеологизама бирани на основу кључних речи, тј. соматских компоненти, у саставу ФЈ.

У нашем раду соматске фразеологизме ексцерпирани смо ослањајући се на постојећу класификацију и уз консултовање релевантних фразеолошких речника у истраживаним језицима. Један од њих је и *Фразеолошки речник руског језика* аутора А. И. Молоткова, који садржи

око 4000 фразеолошких јединица, од чега је 1300 соматских фразеологизама (укључујући и делове тела животиња), тј. 1/3 укупног броја ФЈ. Примере соматских фразеологизама наводићемо у оригиналу и преводу на српски језик по азбучном реду, онако како се јављају у роману, а све с циљем истицања сличности и разлика на плану фразеолошких слика ова два језика.

Кључне речи: *соматски фразеологизми, стваралаштво Татјане Толстој, фразеолошка слика романа Кис, руски језик, српски језик.*

Катарина Јосић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*ГЛАГОЛИ СА СЕКУНДАРНИМ ЗНАЧЕЊЕМ
МИШЉЕЊА И ЊИХОВИ РУСКИ И ПОЉСКИ
ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ*

Предмет истраживања су глаголи који на основу свог примарног значења не припадају ЛСГ глагола мисаоне активности, али који својим секундарним семантичким реализацијама означавају различите мисаоне процесе. Језичку грађу рада чини 119 глаголских лексема преузетих из *Речника српскохрватског књижевног језика Матице српске* (РМС), које смо потом путем контрастивне анализе упоређивали са њиховим руским и пољским преводним еквивалентима. Циљ истраживања је опис вишезначних глагола код којих се мисаона семантика остварује процесом секундарне номинације, као и контрастивна анализа истих глаголских лексема у српском, руском и пољском језику. Резултати истраживања су потврдили полазну хипотезу и показали велики проценат подударња у поменим језицима, као језицима из исте, словенске групе језика, док су евентуална одступања приметна у семантици појединих глагола или потпуном изостанку мисаоне семантике глагола у једном или оба језика.

Кључне речи: *глаголи мишљења, verba mentalis, контрастивна анализа, српски, руски и пољски језик.*

Анђела Калуђеровић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

*ДЕМИНУТИВНЕ ИМЕНИЦЕ У РОМАНУ
ПЕТРИЈИН ВЕНАЦ ДРАГОСЛАВА МИХАИЛОВИЋА
(СТИЛИСТИЧКИ АСПЕКТ)*

У раду се анализира стилска употреба именичких деминутива на примеру романа *Петријин венац* Драгослава Михаиловића. Анализа је показала да је писац – поред прототипичних деминутива – користио и оне са изразито експресивном, еуфемистичком, пејоративном и ироничном значењском компонентом. Изразито експресивним деминутивима постиже се дубља психологизација Петријиног лика, будући да се појављују у оним контекстима у којима јунакиња сведочи о догађајима који су пуни емотивног набоја. С друге стране, када приповеда о особама према којима гаји презир или завређују њену поругу, карактеризација се врши деминутивима са пејоративним и ироничним значењем. Тиме се потврђује да деминутиви нису само речи субјективне оцене којима се конотира „оно што је мало или умањено”, већ и то да су средство нијансирања различитих семантичких садржаја на нивоу текста. Поред тога, у раду се деминутиви посматрају и са становишта дијатопијског варирања. Ради подражавања стварног говора становништва Параћинског Поморавља, Михаиловић се опредељивао за оне суфиксе који имају већи удео фреквенције у косовско-ресавском говорном типу, у односу на оне који се јављају у књижевном језику. Корпус показује да је најчесталији суфикс *-че* (насупротив суфиксима *-ић* и *-ица*, који су специфичност књижевног језика), као и суфикс *-це* (са дериватима *-енце* и *-анце*), када су у питању именице средњег рода. Иако стилске вредности унутар морфолошког система углавном нису предмет стилистичких истраживања, деминуција у рома-

ну *Петријин венац* доказ је да стилеме овог језичког нивоа могу бити чврста подлога за стварање јединственог идиолекта књижевних јунака.

Кључне речи: *морфостилистика, деминуција, дијалектолошко варирање, Петријин венац.*

Милица Кандић

Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

ЛИК МИНОСА У ДРАМИ ТЕЗЕЈУ, ЈЕСИ ЛИ УБИО МИНОТАУРА БОРИСЛАВА ПЕКИЋА

Овим радом желели смо да укажемо на значај Пекићевог јунака као сложене драмске личности. Приказујући развој драме XX века, као и развој савремене српске драме, назначили смо измене које су се у драми одигравале како бисмо их уочавали и анализирали на примеру Пекићеве драме и објаснили утицај европске драме на српске драматичаре. Сагледавањем односа ликова остварених дијалозима, истражили смо сложеност Миноса као драмске личности, затим смо означили тежњу као главног покретача драме и запазили како је драма сконцентрисана око једног лика. Будући да смо разматрали Миноса као личност идеологије, али и као митску личност, говорили смо о Миносу као двојству око кога је читав драмски сукоб усредоточен. Излажући појединости које смо у драми о јунаку запазили, испитали смо његов идентитет, истакли његово двојство и изложили став о јунаку као отеловљењу бројних пекићевских ставова поводом драме и епохе постмодернизма као оне која сумња и преиспитује мит и себе саму.

Кључне речи: *савремена драма, Борислав Пекић, митологија, идеологија, трагична фарса.*

Наташа Катих

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*ЖЕНА У МЕМОАРСКИМ СПИСИМА УСПОМЕНЕ
САВКЕ СУБОТИЋ*

Савка Суботић (рођена Полит) у историји српске књижевности остаће упамћена као жена која је успела да изађе из сенке Јована Суботића, свог славног супруга, адвоката и песника. Ова знаменита Српкиња се током свог дугогодишњег јавног рада бавила женским народним рукотворинама, активно је радила на отварању женских школа, као и на организовању женских добротворних задруга. О свом јавном делању, али и о свом животу, свом детињству, младости, али и о познијим годинама свог живота оставила је аутобиографски запис под називом *Успомене*. Њени мемоари *Успомене* обухватају период од пре Револуције 1848–1849. године до 1904. године. Поред описа најважнијих историјских догађаја из овог периода и важних историјских личности овога доба са којима се сусретала, Савка Суботића даје и опис многих жена са којима је током свог живота била у контакту. Од описа кнегиње Љубице, преко описа своје мајке Јулијане Полит, па све до описа слушкиње Кредле, Савка Суботић у овом свом делу поклања пажњу свим оним женама које су показале оне врлине које су у систему вредности Савке Суботић заузимале високо место, притом не узимајући у обзир њихов друштвени статус. Пред нама се налази низ питања на које ћемо у овом раду одговорити. Пре свега, анализом женских ликова овог дела доћи ћемо до одговара на питање које то особине заузимају највише место у систему вредности Савке Суботић, потом који се то мотиви везују уз мотив жене и какав је однос Савке Суботић према женама и њиховој позицији у друштву.

Кључне речи: *Савка Суботић, мемоари, мотив жене, еманципација жене, књижевност 19. века.*

Милица Керац, Смиљана Лекић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*ВОСПРИЯТИЕ ОПРЕДЕЛЕННЫХ НАРОДОВ
СЕРБАМИ И РУССКИМИ (НА ОСНОВЕ МАТЕРИАЛА
СЕРБСКИХ И РУССКИХ ПОСЛОВИЦ И ПОГОВОРОВ)*

Предметом исследования является анализ этнических стереотипов в пословицах и поговорках сербского и русского языков. Анализируется восприятие тех народов и стран, этнонимы или топонимы которых встречаются как в сербских пословицах и поговорках, так и в русских. Фокусом интереса является то, как в этих пословицах и поговорках выражается восприятие русскими и сербами других народов и их особенностей, а также сходства и различия в их взглядах. Также будут рассмотрены некоторые сербские и русские пословицы и поговорки с компонентами этнонимов и топонимов, возникшие как прямое следствие исторических событий. На их основе анализируется отношение сербов и русских к народам, с которыми у русских и сербов был относительно схожий исторический опыт, и отношение к этому опыту.

Предполагается, что отношение сербов и русских к другим народам и к схожему историческому опыту будет в чем-то схожим, со многими эквивалентами в пословицах и поговорках, учитывая, что эти народы принадлежат к одной этнолингвистической группе.

Новизна статьи состоит в сравнительно-сопоставительном изображении отношения сербов и русских к арабам, грекам, немцам и цыганам, а также к бывшим оккупантам — татарам и туркам. Практическая значимость этого исследования состоит в том, что, сравнивая две культуры — сербскую и русскую, оно знакомит одну культуру с другой и сближает их, показывая большое сходство между ними. Исследование является значимым еще

и потому, что, с одной стороны, указывает на большое значение пословиц и поговорок для культуры и истории народа, а с другой стороны, объясняет, что некоторые пословицы и поговорки возникли исключительно в результате исторических обстоятельств и должны рассматриваться не как общее мнение народа, а исключительно в контексте времени.

Ключевые слова: *паремиология, этнические стереотипы, сравнительный-сопоставительный анализ.*

Симонида Лончар

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*ДЕЛО ЈЕРОТЕЈА РАЧАНИНА ИЗМЕЂУ АНТИЧКЕ,
СРЕДЊОВЕКОВНЕ И БАРОКНЕ ТРАДИЦИЈЕ ИЛИ
ТЕМПОРАЛНА ПУТАЊА ПУТЕШЕСТВИЈА КА ГРАДУ
ЈЕРУСАЛИМУ*

Дела одређене епохе, иако перципирају и обликују ванкњижевну стварност на начин другачији од периода који им претходи, ипак интегришу у себе обележја дотадашњег манира човековог стварања. Међусобни утицаји са једне и конституисање поетике одређене епохе са друге стране, као и њихова интеракција, никада не престају, па се у том контексту може закључити да је, на извесан начин, „карневалско”, како у прелазном периоду између два раздобља, тако и у даљем току новонастале епохе, управо барокно „коло среће”, у иновацијама и из прошлости наслеђених особина – дакле, рецепијент који дела и друштвени контекст у којем су настајала посматра са извесне дистанце, никада не може поуздано знати на којој равни се промена може појавити. Барок, као велики храм и ризница свега што је пре њега било – што жанр барокног путописа нарочито показује – постулира дела која рефлектују најпре настојања те епохе, али и ослањање на антички или средњовековни период у одређеним својим сегментима. Међутим, барокни путопис својим стилским топосом детаљизације и тачком гледишта свезнајућег приповедача, савременом читаоцу може, у извесном смислу, да укаже на антиципацију особености епохе реализма, што је такође интересантан аспект читања у целости сачуваног списка из XVIII века – путописа Јеротеја Рачанина. Циљ рада је уочавање и анализа елемената античког, средњовековног, барокног и реалистичког у *Путовању ка граду Јерусалиму* Јеротеја Рачанина, уз оквирну повезницу са делима савре-

мене књижевности. За потребе рада одабран је путопис *Путеви до храма* Миодрога Павловића, као и дело *Мали ноћни роман* Милорада Павића.

Кључне речи: *путопис Јеротеја Рачанина, антика, средњи век, барок, реализам и савремена књижевност*

Јелена Лукић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

*ЛИНГВОКУЛТУРОЛОШКА УПОРЕДНА
ИСТРАЖИВАЊА ЕТНОКУЛТУРНИХ СТЕРЕОТИПА
НАРОДА БАЛКАНА У СРПСКОМ И МАКЕДОНСКОМ
ЈЕЗИКУ*

У раду се, са становишта етнокултурних стереотипа, разматрају одреднице Балканци, Срби, Македонци, Хрвати, Бошњаци, Црногорци, Албанци, Косовци и Грци, а затим се ти стереотипи пореде у српском и македонском језику. Истраживање је засновано на анализи вербалних асоцијација српског и македонског народа различитих старосних група оба пола. На основу прикупљених података ствара се етнокултурна слика народа са Балкана: типичне радње и особине свих народа и издваја се прототип особе одређене нације. Поредити одговоре које су дали Македонци и Срби ствара се увид у степен културолошких сличности наша два народа. Од 177 Срба и 164 Македонца, колико је попунило анкету, издвајају се оне вербалне асоцијације које су имале фреквенцију већу од 1, а оне које су имале фреквенцију 1 разматрају се само у случају да имају велику културолошку вредност и да се могу довести у везу са асоцијацијама с већом фреквенцијом. Добијени подаци се пореде са вербалним асоцијацијама из Асоцијативног речника српског језика, што даје шири увид у етнолингвистичку слику током двадесет првог века.

Кључне речи: *вербалне асоцијације, анкета, прототип, стереотип, компаративна анализа.*

Марија Луковић

Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

*СИСТЕМ ПРЕТЕРИТАЛНИХ ГЛАГОЛСКИХ ОБЛИКА У
ГОВОРУ ГОРЊЕ РИБНИЦЕ КОД КРАЉЕВА*

Предмет овога рада јесте систем глаголских облика за исказивање прошлих радњи у говору Горње Рибнице код Краљева посматран из морфолошког аспекта. Циљ рада јесте приказивање инвентара претериталних глаголских облика у испитиваном косовско-ресавском говору како би се забележило тренутно стање, приказало грађење и указало на статус ових облика у истраживаном идиому. Поред тога, циљ рада јесте поређење форме и употребе претериталних времена са формом и употребом у блиским говорима и српском стандардном језику. Полази се од хипотезе да су у говору Горње Рибнице заступљени сви глаголски облици за исказивање прошлих радњи, као и да долази до постепеног проширења поља употребе перфекта на рачун других претериталних времена. Истраживање је спроведено на основу материјала снимљеног приликом изласка на терен, што уједно представља корпус за истраживање. Методом посматрања приступа се корпусу и одабира грађа која се анализира и класификује. Упоредном методом утврђује се однос добијених резултата истраживања и резултата претходних сродних проучавања, да би се у закључку синтетизовали резултати истраживања. Анализа је показала да су у испитиваном говору заступљени сви претеритални облици, мада је перфекат најфреквентнији и проширује поље употребе, чиме се потврђује полазна хипотеза.

Кључне речи: *систем претериталних глаголских облика, плусквамперфекат, имперфекат, перфекат, аорист, косовско-ресавски дијалекат.*

Сара Ж. Мартин, Јована Г. Тодоровић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*ЗЛА КЋИ ЕН СЕКСТОН: ИНТЕРТЕКСТУАЛНОСТ У
ПОЕЗИЈИ ВЛАДАНЕ ПЕРЛИЋ*

Користећи се интертекстуалном теоријом и студијом Марка Јувана, аутори рада истражују појавне форме, значења и функцију интертекстуалности у досадашњем песничком опусу Владане Перлић. Корпус истраживања чине песничке збирке *Куцање на врата куле* (2020) и *Исус међу дојкама* (2020), као и песме које је ауторка објавила у онлајн-простору, тачније групи „Сапфа” на Фејсбуку. Показаће се да најексплицитнији песнички дијалог Перлићева остварује са поезијом Марије Чудине, конкретно са њеном првом песничком збирком *Нестварне дјевојчице* (1959), што је тематски најрелеватнија интертекстуална релација за збирку *Куцање на врата куле*. Међутим, Владана Перлић остварује песнички дијалог и са делом Радмиле Петровић, Рабиндраната Тагора и Ен Секстон. Поред тога, показаће се да опус Перлићеве обилује различитим интертекстуалним сигнаlima присутним путем наслова песама, посвета, мотоа, цитата, лексичких реминисценција, помињања одређених ликова, аутора и дела. Предлошци којима се служи нису само књижевни, већ се препознаје и интермедијална интертекстуалност, као и интертекстуално позивање на елементе поп културе. Циљ рада је да покаже недовољно препознату комплексност поезије Владане Перлић, те да допринесе популаризовању научног истраживања поезије млађе генерације савремених песникања тј. песникања рођених деведесетих година 20. века.

Кључне речи: *савремена поезија, интертекстуалност, Владана Перлић, Марија Чудина, Ен Секстон.*

Катарина Миленковић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ЧАСОПИС МЛАДА КУЛТУРА (1952–1957) –
КЊИЖЕВНО-КУЛТУРНИ КОНТЕКСТ*

Часопис *Млада култура* (1952–1957) тема је рада, у коме ћемо покушати да на најбољи начин актуелизујемо тренутак излагања овог периодичког остварења, те да истакнемо важност периодике за развој књижевности и културе. Потрудићемо се да представимо структуру самог часописа, посебно анализирајући први број, те да укажемо на промене у структури и факторе који су на њих утицали. Издвојићемо главне уреднике *Младе културе*, поменути остале уређиваче часописа, те ћемо истаћи његове најзначајније дописнике и сараднике. Рубрикама пронађеним у самом часопису биће посвећен један сегмент рада, са посебним освртом на преведене текстове штампане у *Младодој култури*. У раду ћемо се осврнути на основне тенденције часописа, као и на ставове уредника према важнијим друштвеним и културним догађајма, те ћемо покушати да истакнемо значај и утицај који је ово периодичко остварење имало на друштвену и културну климу Југославије педесетих година. Један део рада посветићемо ликовном уређењу часописа, као и односу *Младе културе* према позоришту, музици и филму. Како је часопис *Млада култура* пратио све значајне сфере живота, покушаћемо да дефинишемо одјек идеолошких начела, да прикажемо слику стања у књижевности, осталим уметностима, религији и образовању. Резултати нашег истраживања и анализа грађе потврдили су важну улогу коју је часопис *Млада култура* имао послератних година у Југославији у ширем књижевноуметничком, научном и културном контексту.

Кључне речи: *часопис Млада култура, периодика, Југославија 50-их година 20. века, послератна књижевност.*

Тијана Миленковић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду и Филолошко-културолошки факултет Универзитета у Бечу

*ИМЕНИЧКЕ И ПРИДЕВСКЕ ТВОРЕНИЦЕ У
ПОЛИТИЧКОМ ДИСКУРСУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА*

Предмет истраживања су творенице из домена политичког дискурса, које се могу сматрати својеврсним изразом новог времена. Обично се употребљавају у сврху експресивизације, која најчешће има за циљ пејоративизацију и банализацију. С обзиром на то да су везане само за актуелни друштвени тренутак, поставља се питање да ли ће се творенице из политичког дискурса и убудуће употребљавати у језику и постати део основног лексичког фонда. Циљ рада је да истражи творбене и семантичке карактеристике мотивисаних речи, те да испита зашто је сливање, поред суфиксације, најфреквентнији и најпродуктивнији творбени модел у политичком дискурсу. У раду ће посебна пажња бити посвећена примерима, у којима долази до потпуног губљења првобитног значења речи, те добијања новог значења, које се семантички не доводи у везу са мотивном речју од које је изведеница настала (*задругар, купусар, паткар, поточар(к)а, семенкар, сендвичар, фармер*). Њиховом анализом покушаћемо одгонетнути које су речи најпогодније за такву семантичку модификацију, у коју се сврху користе и какве се разлике у њиховој употреби уочавају. Уколико су се код већ постојећих речи појавила нова значења, истражиће се да ли су она изградила семантички нова деривациона гнезда. Осим тога, настојаћемо препознати да ли деривација у твореницама политичког дискурса резултира лексемом другачијег конотативног значења у српском језику.

Кључне речи: *творенице, творба речи, српски језик, политички дискурс, експресивизација, семантика, прагматика.*

Јелена Милић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

ПРОСТОРНО ИСКУСТВО ПРИЧЕ

У раду се прати теорија уметничког простора од Антикe до данас, са посебним освртом на моменте смењивања оних књижевнoнаучних парадигми које су донеле драстичне промене у тумачењу простора књижевног дела. Изложен преглед теорије простора показује како је олако искључивање темпоралности из дескриптивних делова књижевног текста (као основног начина представљања простора) требало да укаже на доминацију временског искуства приче. Упркос томе, неравноправно сагледавање темпоралности приче резултовало је не само сужавањем њеног значењског хоризонта и редуковањем функција простора већ и истицаних временских аспеката приче.

Кључне речи: *простор, време, прича, опис.*

Стеван Миловановић

Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

*СЕФАРДИ КАО СЛИКА ДРУГОГ У ПУТОПИСУ
ОРИЈЕНТ ВИСЕНТЕА БЛАСКО ИБАЊЕСА*

Путопис, као књижевни жанр, јесте представљање искустава и запажања писца-путника и може бити пропраћено разним мапама и илустрацијама урађених од самог аутора или неког његовог сапутника. Развио се посебно у XIX и у првим декадама XX века, током „Бел Епока” (*Bell Epoque*) заједно са костумбристичком књижевношћу. Висенте Бласко Ибањес (*Vicente Blasco Ibañez*) шпански је писац, сценариста и режисер, један од представника шпанског реализма и натурализма. Познат је по својим романима и путописима. *Оријент* (*El Oriente*) трећи је његов путопис. Написан је током 1907, када је аутор био на пропутовању од Централне Европе преко Балкана до Истанбула (путовао је европским делом тадашње османске империје). Путопис се састоји из два дела. Првог, *Путовање на Оријент* (*El camino al Oriente*) и другог, *На Оријенту* (*En el Oriente*). У три епизоде, Ибањес показује разлике Сефарда у Београду и трговаца из других етничких група у граду. А у Истамбулу са Турцима, како модерним тако традиционалним. Ибањес показује амбивалентан став према Сефардима: док га њихов језик потекао са Иберијског полуострва фасцинира, он гаји предрасуде према њима као Јеврејима. У *Оријенту* Ибањес описује замршене конструкције идентитета Сефарда: њихов шпански идентитет и њихову везаност за земљу у којој су живели на Балкану. Циљ рада је приказати Ибањезово сопствено разумевање Сефарда као „слику другог” у погледу аспеката њиховог шпанског националног и културног идентитета, верских предрасуда и њихову локал-

ну националну припадност како према већинском народу одређене државе на Балкану (Срби и Турци) тако и у односу на писца као припадника већинског народа Шпаније.

Кључне речи: *Оријент, Висенте Бласко Ибањес, Сефарди, слика другог, идентитет.*

Анђела Митић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*МИКРОТОПОНИМИЈА СЕЛА У ДОЊЕМ СЛИВУ
ВЛАСИНЕ*

Рад се бави анализом микропонима села у доњем сливу Власине. Овим радом обухваћено је укупно три села: Стајковце, Батуловце и Конопница. Ово подручје није било до сада ономастички проучавано. Споменута села налазе се на терену који има и брдских и равничарских делова. Грађа је прикупљана у директном разговору са локалним становништвом. Основни циљ овог рада је детаљна анализа микропонима на семантичком и структурално-творбеном нивоу. Микропоними су обрађивани кроз облике са именском, придевском, глаголском и сл. мотивацијом, те су анализирани топономастички апелативи (нпр. бара, дол, забел, мала и сл.). Структурално-творбеном анализом грађа је разврстана у једночлане, двочлане и вишечлане моделе. Обе анализе обављене су класификацијом микропонима у одговарајуће групе и подгрупе. Поред тога, статистичком анализом су показани односи потврђених семантичких група, као и продуктивност потврђених структурално-творбених модела. Резултати су показали да постоји разноврсност семантичких група и структурално-творбених модела, али се у семантичкој анализи посебно издвајају топоними апелативног порекла, док у структурално-творбеној анализи предњаче топономастичке изведенице.

Кључне речи: *микропоними, доњи слив Власине, семантичка анализа, структурално-творбена анализа, српски језик.*

Миљана Митић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*УТИЦАЈ НЕГАТИВНЕ ИНТЕРФЕРЕНЦИЈЕ НА
УПОТРЕБУ ГЛАГОЛА КРЕТАЊА ПРИ ПРЕВОДУ СА
СРПСКОГ НА РУСКИ ЈЕЗИК*

У раду се бавимо утицајем негативне интерференције на употребу глагола кретања, као врло интересантног језичког феномена, при преводу са српског језика на руски језик. Извршићемо идентификацију употребе одговарајућег глагола кретања приликом превода са српског језика на руски језик, као и идентификацију одговарајућег глагола кретања у погледу његове (не) одређености код ученика трећег разреда средњих школа. Коришћењем корпусне методе, методе анкетања, квалитативно-конфронтационе методе и методе анализе добијамо резултате о (не) употреби одговарајућег глагола кретања, која се јавља као последица негативне интерференције српског језика на руски језик. Претпоставка је да ће ученици приликом превода са српског језика на руски језик у већој мери буквално употребити глагол *путовати* (рус. *путешествовать*), а не неке од других глагола кретања, који строго разграничавају начин кретања.

Кључне речи: *глаголи кретања, негативна интерференција, руски језик, српски језик.*

Милош Михаиловић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*ТРАНСМУТАЦИЈА СИМБОЛА У АНДРИЋЕВИМ
ПРИПОВЕТКАМА О ТОМИ ГАЛУСУ*

У оквиру Андрићевог прозног опуса посебно место заузима круг приповедака о Томи Галусу, односно, фрагменти недовршеног романа *На сунчаној страни*. Специфичност ових прича огледа се у томе да су писане у лирском кључу, у великој мери друкчијем од Андрићеве касније опредељености за епско. Њихово место је стога прелазно и оне представљају мост између раних поетских проза и главнине ауторовог стваралаштва. Као највећу особеност приповедака о Галусу издвајамо разрађену аутобиографску компоненту и сложену мрежу симбола, коју у овом раду покушавамо анализирати. У нашем тумачењу, Андрићев основни симболи јесу светлост, (идеална) жена, звоно и кавез. О мотиву светлости код Галуса је много писано, али се његова интеракција са другим симболима често занемарује. Светлост је чврсто везана за мотив идеалне жене, те се често јавља као њен атрибут. Други симболички пар представљају мотиви звона и кавеза, чија је симболика наизглед опречна. Међутим, увођењем мотива крлетке (кавеза за птице чији облик је налик звону), Андрић ствара дијалектичко јединство супротности. Механизам којим се мотиви у оквиру мотивских парова претапају један у други готово је алхемијски и стога смо одлучили да га назовемо трансмутацијом. Повезивањем парова светлост-жена и звоно-кавез, преко мотива птице у крлетки, аутор заокружује чврсто симболичко ткање приповедака и успоставља њихову суштинску јединственост. На тај начин, наративно недовршена целина показује се као симболички комплетна, чиме се потврђује моћ Андрићеве лирске алхемије.

Кључне речи: *Тома Галус, симбол, светлост, идеал-*

Савремена филолошка проучавања младих истраживача I
на жена, звоно, кавез.

Милица Михајловић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

МАКЕДОНИЗМИ У ГОВОРУ ВРАЊА

Предметом овог рада обухваћени су македонизми у говору информатора из урбане врањске средине. Истраживање је засновано на корпусу спонтано остварених разговора са испитаницима, рођеним Врањанцима и онима који су пореклом из околних врањских села (у Врању живе више од педесет година). Грађу чини око двеста тридесет минута аудио и видео записа. Прикупљени материјал је обрађен према методама и принципима традиционалне дијалектологије. Приликом одабира македонизама, водили смо се пописима које у својим радовима наводе: А. Белић (1905), П. Ивић (1985), Б. Видоески (1998), С. Реметић (2000) и Ј. Марковић (2006). Проучаване су следеће појаве: везани акценат, *о* и *е* као супституенти полугласника, *а* као рефлекс назала задњег реда у инфинитивној основи глагола, упрошћавање сугласничке групе *ст*, обезвучавање финалних сугласника, нестабилност интервокалног *в*, наставак *-ики* за образовање множинских форми именица средњег рода, заменичке енклитике *не* и *ве*, наставак *-мо* у првом лицу множине аориста, одвајање речце *не* од глагола уметањем заменичке енклитике, крњи перфекат у трећем лицу, челно место глаголске енклитике *ће*.

Кључне речи: *међујезичка интерференција, урбана дијалектологија, призренско-тимочка дијалекатска област, говор Врања, македонизми.*

Никола Михајловић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ТВОРБЕНОСЕМАНТИЧКА СТРУКТУРА ЖЕНСКИХ
ИМЕНА СА ФОРМАНТОМ С(Л)АВ У СРПСКОМ
ЈЕЗИКУ*

Предмет овог рада јесте анализа структуре женских имена са формантом *с(л)ав* у српском језику. Циљ је указати на то који су творбени типови најчешћи при грађењу женских имена са наведеним формантом. Сва женска имена ексцерпирана су из *Речника личних имена код Срба* Милице Грковић, а забележене су 232 ономастичке јединице. Анализирана имена добијена су суфиксацијом, додавањем суфикса на основу *С(л)ав-* (*Славка, Славица, Славојка*), или комбинованом творбом, при чему једну од основа чини формант *с(л)ав* (*Владислава, Негосава, Славољупка*). У раду се указује и на семантику основа од којих су имена изведена, што представља етнолошки увид у то како се мотивишу имена у српском језику. Такође, указује се и на значења која може имати формант *с(л)ав*, а која се доводе у везу са именовањем особа. Имена су класификована на основу творбених типова који су представљени код Ивана Клајна (2002). На почетку рада дата су и мишљења еминентних лингвиста о ономастици као науци, тј. њеној грани антропонимији. Спроведеним истраживањем утврђује се који творбени типови су најчешћи при грађењу женских имена са формантом *с(л)ав*, те се квантитативно упоређују добијени резултати.

Кључне речи: *женска имена, творба, семантика имена, ономастика, антропонимија.*

Ленка Настасић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*НИШТАВИЛО ДВА ПЕСИМИСТИЧНА ПЕСНИКА
(ЈОВАН СТЕРИЈА ПОПОВИЋ И БРАНИСЛАВ
ПЕТРОВИЋ)*

Рад се бави компаративном анализом песништва Јована Стерије Поповића са аспекта иновативног класицисте и Бранислава Петровића као специфичног представника српске авангарде. Упоређујући њихове песме на плану мотивске и стилске конструкције, долазимо до више него очигледних типолошких аналогичности уобличених специфичним песимизмом поништавања. Разлаже се „ништа” као одредница описивања света, човека и његове судбине. Ништавило постаје основа поезије, полазећи од рефлексивне, преко љубавне, а затим и родољубиве песме, залазећи у све нивое писања и разматрања. Поредити ове песнике, долазимо до истоветности лирског субјекта, која се огледа у усамљености, повлачењу и предавању пред неизбежном судбином и иронијском погледом на оно проживљено. Тежи се поништавању разлика између живота и смрти, обесмишљавању и нихилизму. Рад стреми да опише нијансе у значењу наведеног поништавања ради лакшег и потпунијег разумевања појединачних песама, а тиме и поетика проблематизованих аутора. Јован Стерија Поповић и Бранислав Петровић показале се усклађени по идејама и ставовима које износе, као и по специфичности ма мотива које користе.

Кључне речи: *песимизам, нихилизам, ништа, смрт, судбина.*

Сара Немат

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ПОЈАМ (БОГО)НАДАХНУЋА У ПЛАТОНОВСКОМ И
СРЕДЊОВЕКОВНОМ ПОИМАЊУ*

Перцепција књижевног стваралаштва од његових најранијих форми варирала је између схватања уметности као вештине, односно технике која се може усавршити (Аристотел) и ентузијастичког поимања уметности (Платон) (Милосављевић 1985: 154). Наше интересовање усмерено је на поимање песничког стваралаштва као (бого)надахнутог чина, чије је средиште, односно Центар, ван материјалног света и које се не да научити, нити вештином стећи. Овим истраживањем направили смо паралелу на релацији између платонистичког виђења песничког надахнућа и средњовековног схватања о божанском пореклу поезије. Настојали смо да укажемо на сличности и разлике између античког и средњовековног схватања песничке инспирације, као и да што верније опишемо сам појам песничког надахнућа и његово кретање у оквиру ентузијастичког комуникацијског система: 1) Центра, који је оличен у Богу (Логосу), 2) аутора и 3) реципијента (слушаоца или читаоца).

Кључне речи: *богоднадахнуће, инспирација, уметничко стваралаштво, Платон, средњи век.*

Марија Ненадић, Марко Милошевић

Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

*УНИВЕРБИЗАЦИЈА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ: ОСВРТ
НА ДОСАДАШЊА ИСТРАЖИВАЊА О НЕДОВОЉНО
ПРОУЧЕНОМ ТВОРБЕНОМ МОДЕЛУ*

Предмет овог рада представљају досадашња теоријска разматрања о творбеном процесу којем је у науци посвећена веома мала пажња – *универбизацији*. Горан Милашин (2018: 199) наведени феномен дефинише као „творбени поступак којим се вишечлана синтаксичка конструкција као мотиватор претвара у једну једину ријеч”. Горепоменути концепт показује разноврсну појмовно-терминолошку неусаглашеност у славистичкој литератури, па се тако срећу и термини попут *универбације*, *универбализације*, *семантичке кондензације*, *суфиксалне супстантивизације* и томе слично. Стога, творенице настале датим творбеним моделом поседују различите називе: *универбизам*, *универб* и *универбат*. Користећи се квалитативном методологијом, представимо студије чија је корпусна материја заснована на вишелексемским спојевима из различитих семантичких поља, као што су дневна штампа (*насловница – насловна страна*), филм (*кримић – криминални филм*) и пчеларство (*медар – произвођач меда*). Иако је примарни циљ рада сумирање постојећих резултата забележених у србистичкој литератури, начинићемо и кратак осврт на поједине славистичке студије, не бисмо ли направили паралеле између генетички сродних лингвистичких система.

Кључне речи: *творба речи, универбизација, универбизам, вишелексемска синтаксичка конструкција, мотиватор, семантичка поља, генетички сродни језици.*

Лука Николић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*КА СИНТАКСИЧКОЈ ТИПОЛОГИЈИ РЕЛАТИВНИХ
РЕЧЕНИЦА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*

Као једна од најпроминентнијих одлика индоевропских језика и уједно као особена хипотактичка реченична структура која се неретко покушава реконструисати за праиндоевропски језик, релативна реченица била је у многим својим аспектима предмет различитих лингвистичких истраживања (за њихов општи преглед в. Vries 2013). Иако су релативне структуре још увек отворен и врло актуелан лингвистички проблем, једна већ искристалисана типолошка чињеница има посебну вредност – канонска индоевропска, или боље: канонска *стандардна просечна европска* релативна реченица заправо је нетипична на језичкој мапи света. Стога се одређивање конкретних (надасве синтаксичких) типова релативних реченица, који се као емпиријске потврде јављају у различитим језицима, намеће као неизбежан задатак у осветљавању феномена релативних структура (cf. Lehmann 1986; Vries 2002; Andrews 2007; Dryer 2013). Савремена српска релативна реченица добијала је, пре свега, свој стандарднојезички опис (Kordić 1995; Павловић 2018), док су њена *друга* лица углавном остајала по страни од холистичких испитивања. Међутим, ни у оквирима стандарднојезичке норме синтаксичкој типологији релативних реченица у српском језику није поклањана индивидуална или бар експлицитна систематична пажња, премда се одређене импликације могу извести на основу утврђених класификација релативизаторâ или тзв. антецедената (ibid.). Ако би се пак покушало трагати специфично у том правцу, као пратеће питање мора се јавити концептуални статус тзв. кореферента (и/или корелатива), као и тзв. потпорног антецедента, а некакав удаљени (пре него коначни) циљ

представљало би издвајање конкретних синтаксичких типова савремене српске релативне реченице, уз ослонац на горенаведене типолошки оправдане теоријске оквире. Ово излагање, надам се, направило би тек један корак ка таквом циљу.

Кључне речи: *српски језик, синтакса, синтаксичка типологија релативних реченица, релативна реченица, корелатив.*

Наташа Нинчетовић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

*КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА ЖЕНЕ И ПРИРОДЕ И
ЊИХОВ МЕЂУОДНОС У ХАРДИЈЕВОЈ ТЕС ОД РОДА
Д'ЕРБЕРВИЛА*

Иако је Томас Харди познат по томе што његове хероине одолевају укалупљивању и етикетању карактеристичним за викторијанску културу, полазно становиште овог истраживања је да овај великан енглеске књижевности није успео да у потпуности превазиђе родну стереотипизацију. Хардијеви женски ликови су ближи природи од мушких ликова, што утиче негативно на ток њихове судбине. Харди је сматрао да је у времену убрзаног развоја технологије дошло до удаљавања човека од природе. Штавише, импликација романа *Тес од рода Д'Ербервила* је да су жена и природа у ери индустријског напретка у подређеном положају у односу на мушкарца, тј. друштво. Инсистирање на разликама између мушкарца и жене, духовног и телесног, природе и друштва, креирало је свет обележен неравноправношћу и оштрим поделама, где нема разумевања, већ постоје стране – једна је доминантна, друга је подређена. Приметна је носталгија аутора за прошлим временима и пре-индустријским добом, када је постојало заједништво и хармонија међу људима, али и склад човека са природом. Харди сугерише да се не би требало одрицати телесности и споне са природом. Та спона је још увек присутна код жена, нарочито код жителки села. Нажалост, припаднице радничке класе представљају најрањивију друшвену категорију јер су истовремено на дну друштвене лествице и припаднице подређеног пола које попуштају пред доминацијом мушкараца, исто као што природа попушта пред индустријализацијом и технолошким напретком.

Књига сажетака

Кључне речи: *Томас Харди, екофеминизам, прошлост, друштво, објекат.*

Милош Павловић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

ИСКУСТВА И ЗАКЉУЧЦИ НАКОН ПРЕВОЂЕЊА ЗБИРКЕ ПРИПОВЕТКИ МИЛОВАНА ГЛИШИЋА НА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ овог рада је преношење искустава и закључака његовог аутора након приређивања и превођења збирке приповетки *Tales of Fear and Superstition* (*Приче страха и сујеверја*) Милована Глишића на енглески језик. Имајући у виду немогућност обухватања целокупног преводачког процеса од иницијалне идеје до реализације пројекта, закључци након завршетка преводачког рада биће подељени у три категорије: *продуктивни, преводачки и професионални*. *Продуктивна категорија* бавиће се аспектима преводачког рада који нису уско везани за процес превода, већ за мање заступљене организационе аспекте преводачког посла, који посебно могу бити корисни преводиоцима почетницима. *Преводачка категорија* фокусираће се на сам процес превода Глишићевих приповетки на енглески језик, уз посебан акценат на речнике и помоћне алате који су коришћени приликом превођења. Коначно, *професионална категорија* изнеће закључке о преводачкој професији у актуелном тренутку, донете из визуре преводиоца, односно аутора есеја, након објављивања првог превода. С обзиром на то да се аутор овог рада током превођења поменутог издања пре свега служио методом пробе и грешке (*trial and error*), овај рад би могао бити користан преводиоцима почетницима, који би на основу туђих искустава, грешака и закључака могли да прескоче одређене почетничке грешке и лакше остваре свој циљ – објављивање првог превода.

Кључне речи: *књижевни превод, Милован Глишић, превод са српског на енглески језик, српска књижевност, српска приповетка 19. века.*

Јелена Павловић Јовановић

Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

*ДОПРИНОС ПРОФЕСОРА МИЛОША КОВАЧЕВИЋА
РАЗВОЈУ ИСТОРИЈСКЕ СИНТАКСЕ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА ПРЕДСТАНДАРДНОГ ПЕРИОДА И ПЕРИОДА
СТАБИЛИЗАЦИЈЕ НОРМЕ САВРЕМЕНОГ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА*

Иако историјска синтакса није примарно поље интересовања Милоша Ковачевића, професор је дао значајан допринос развоју историјске синтаксе предстандардног периода и периода стабилизације нормe савременог српског језика. Анализа доприноса пратиће се у три правца: (а) допринос анализи инвентара и семантике конструкција и семантичких поља у делима предстандардних аутора, као и у делима Вука Караџића; (б) допринос издвајању општих принципа и методологије анализе историјске синтаксе српског језика; (в) допринос ученика професора Ковачевића расветљавању развоја синтаксичких конструкција у српском језику. Допринос расветљавању појединачних проблема историјске синтаксе 19. века јавља се како у појединачним радовима тако и у запажањима у оквиру ширег истраживања појединачних конструкција (на пример, узрочних или интенционалних реченица, релативних реченица). Највећи допринос професора Ковачевића заснива се на издвајању одређених теоријских и методолошких поступака важних за проучавање историјске синтаксе, као што су принцип раста, који се прати од контекстуално условљених вишезначних семантички неспецификованих конструкција до контекстуално неусловљених једнозначних семантички спецификованих конструкција, или фазе формирања семантичког поља. Рад професора Ковачевића настављају и његови ученици

као што је Веселина Ђуркин, која се посебно бавила и развојем система сложених везника у српском језику.

Кључне речи: *српски језик, историјска синтакса, 19. век, принцип раста.*

Биљана Петковић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ДЕТЕРМИНАТОРИ У СРПСКОМ И МАКЕДОНСКОМ
ЈЕЗИКУ*

Категорија одређености се изражава детерминаторима и најчешће везује за појам референције. У вези са појмом референције Џон Лајонс уводи и појмове (не)специфичности и јединствености. Детерминатори су елементи који се јављају уз именицу, при чему трансформишу њено денотативно значење у референцијално. Различите врсте речи могу имати функцију детерминатора. У раду се приказују различите класификације детерминатора у српском и македонском језику. Поред лексичких детерминатора за изражавање категорије одређености, у македонском језику се јављају и чланске морфеме, док се у српском језику јавља и придевски вид. И чланске морфеме и придевски вид имају историјско порекло од некадашњих заменица. Осим значења опште одређености, чланска морфема у македонском језику има и спацијално значење, односно значење простора. Занимљиво је да се у македонском не-стандардном говору могу јавити и комбинације детерминатора и чланске морфеме у једној синтагми (*овој мојов/мојот*). Категорија придевог вида се у српском језику полако губи, док се у југоисточним говорима облици придевог вида изједначавају у корист неодређеног вида чак и за оне придеве који по правилу имају само одређени вид (*јучерашањ леб, синоћан филм*). У раду се даје паралела детерминатора у српском и македонском језику и анализира стање у призренско-јужноморавском варијетету, као говору који повезује ова два језика.

Кључне речи: *одређеност, детерминатори, чланске морфеме, придевски вид, српски језик, македонски језик.*

Душан Петровић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ОДЛИКЕ КРАТКЕ ПРИЧЕ У ЗБИРЦИ ХОЋЕМО
ЈОШ МАЛИХ ПРИЧА, ЈОШ, ЈОШ И ЈОШ ДАВИДА
АЛБАХАРИЈА*

У првом делу рада бавимо се актуелним проблемима са којима се суочавају сви проучаваоци кратке приче као књижевног жанра. Први проблем је дефинисање кратке приче и проналажење њених сталних особина. Други проблем настаје сталним поређењем кратке приче са „надређеним” књижевним жанровима (романом, новелом), као и поређењем са сличним кратким прозним врстама, са друге стране (прозаидом, цртицом). Због тих проблема, кратка прича до данас нема универзалну дефиницију, нити одлике по којима је могуће јасно је разликовати од других прозних врста.

У српској књижевности један од најпознатијих аутора кратке приче је Давид Албахари. Због тога смо изабрали да на примеру последње Албахаријеве збирке кратких прича *Хоћемо још малих прича, још, још и још* (2020) прикажемо на који начин се овај књижевни жанр опире прецизном одређењу. Албахаријеве кратке приче садрже доста особина које су као фреквентне издвојене приликом дефинисања, али имају и доста особености којима се супротстављају било којој дефиницији кратке приче.

Кључне речи: *кратка прича, жанр, Давид Албахари, савремена књижевност.*

Милица Петровић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ИЗМЕНА ПЕРЦЕПЦИЈЕ СОФИЈЕ ПАЛЕОЛОГ
У ИСТОРИЈИ РУСКЕ КУЛТУРЕ НА ОСНОВУ
САВРЕМЕНИХ ИСТРАЖИВАЊА*

Рад се бави испитивањем могућег утицаја Софије Палеолог на развој руске културе. Софија Палеолог је била византијска принцеза, братаница последњег византијског цара. Одрастала је и образовала се у Риму, а након тога је ступила у брак са руским кнезом Иваном III. У раду се разматрају основне црте њене личности, историјски подаци, легенде о њој које су се сачувале у народу, као и положај жена у време Старе Русије, како би се испитала могућност њеног утицаја. Доношење закона, покретање ратова, тражење примирја, постављање одређених људи на важне позиције, промене унутар цркве, прихватање и примена нових уметничких праваца, борба за наслеђивање престола – све су ово само од неких важних одлука на које је Софија Палеолог могла имати утицај, а њено страно порекло један је од основних разлога неповерења у исправност њених одлука од стране њених руских савременика. Закључује се да у историјским изворима нема података који засигурно потврђују утицај Софије Палеолог на развој руске културе, али да се на основу сачуваних легенди и њене биографије наслућује њен јак утицај на двору, те је могућност њеног утицаја на развој руске културе ипак подложен анализи и научном разматрању.

Кључне речи: *Софија Палеолог, руска култура, утицај, положај жена, Стара Русија.*

Nikola Petrović

Faculty of Philosophy University of Niš

*CRITIQUE OF THE BOURGEOIS MARRIAGE IN IBSEN'S
A DOLL'S HOUSE*

This paper deals with the bourgeois marriage in Ibsen's play *A Doll's House*. In the theoretical introduction, we rely on Simone de Beauvoir and Stephanie Coontz, among other authors, to formulate a picture of what the bourgeois marriage looked like at the end of the nineteenth century, as well as outline its problems. The focus is especially on the gender roles societally imposed on husbands and wives, the imbalance of power within the marriage based upon these roles, the problem of happiness which de Beauvoir describes, as well as reasons for entering the holy matrimony. After that, *A Doll's House* is analysed in detail in order to identify the aforementioned problems and the way they manifest. It is demonstrated how the characters in the play are affected by these problems and how they try to deal with the demands imposed by their roles in marriage. Finally, we approach and discuss the question of freedom which is presented as the solution to the obstacles the bourgeois marriage begets.

Keywords: *Henrik Ibsen, Simone de Beauvoir, Stephanie Coontz, bourgeois marriage.*

Миљана Пешић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

МЕМОАРИ, АМНЕЗИЈЕ *ВЛАДАНА МАТИЈЕВИЋА У
КОНТЕКСТУ САВРЕМЕНЕ ПОЕТИКЕ КЊИЖЕВНО-
НАУЧНИХ ВРСТА*

Предмет овог рада је анализа *Мемоара, амнезија* Владана Матијевића из угла савремене поетике књижевно-научних врста. Мемоари као књижевно-научни жанр завређују обновљено интересовање у научним круговима, подстакнуто савременим ставовима о наративизацији сећања, те савладавању јаза између стварности и литературе. Матијевићеви ауторски записи полижанровске природе окупљени око истог наслова могу се окарактерисати и као аутопоетички колаж. Ови текстови превасходно несижејног карактера чине погодну грађу за анализу атипичног концепта мемоара и њиховог места у контексту савремене књижевности. Од беседа, есеја и филмских приказа, до аутоинтервјуа и социолошких огледа, текстови обилују рефлексјама о многим проблемима релевантним писцу као појединцу-уметнику, али и културном делатнику. Матијевић *неминовно* приповеда о себи, чак и када му то није намера, а чинећи то, проговара и о улози писца у савременом, постмодерном друштву, и забринутости над стањем књижевности, и културе уопште, у Србији 21. века. Аутор управо чином писања своје потенцијалне амнезије конзервира у ова хибридна сећања која реципијентима омогућавају увид у егзистенцијални идентитет писца, његову поетику, али и укупан друштвени контекст у односу на који су и сама настајала.

Кључне речи: *Владан Матијевић, мемоари, аутопоетика, књижевно-научне врсте, савремене књижевне теорије.*

Емилија Поповић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*МОТИВ ЕГЗИЛА У РОМАНУ МИНИСТАРСТВО БОЛИ
ДУБРАВКЕ УГРЕШИЋ*

Рад се бави мотивом егзила у роману *Министарство боли* Дубравке Угрешић. У раду су сагледани аспекти теме егзила који се тичу нарушавања концепта колективног идентитета изазваног распадом Југославије и ратовима деведесетих. Такође, у раду се посматра и индивидуални идентитет протагонисткиње, који је највише обележен њеном професијом, а који бива урушен у Холандији у раду са групом студената који су такође егизланти, што додатно усложњава овај мотив. Главна јунакиња-нараторка овог романа је универзитетска професорка која је морала да напусти Хрватску јер је била удата за Србина. Мотив егзила у овом роману биће анализиран и у контексту романа *Музеј безувјетне предаје*, који се такође бави овом темом. Коришћењем теоријских поставки имагологије и постмодерних теорија о идентитету, рад се бави анализом мотива егзила, који се, тако, ишчитава у песимистичком кључу, као метафора за положај људског бића чији је једини моменат слободе садржан у одласку. Анализом мотива егзила дошло се до закључка да у *Министарству боли* овај мотив представља метафору за људску бол уопште и постмодерну визуру живота, која не верује ни у какву нарацију, што је исказано не само интертекстуалним везама са бајком Иване Брлић-Мажуранић *Како је Потјех тражио истину* и романом *Повратак Филипа Латиновића* већ и сликом Амстердама, мотивом песка и метафоре водоземца који има способност „утапања” у простор.

Кључне речи: *егзил*, *Министарство боли*, *Дубравка Угрешић*, *постмодерна*, *идентитет*, *имагологија*, *фрагментарност*, *Музеј безувјетне предаје*, *Амстердам*.

Јована Ранђеловић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*НАУКА ИЗМЕЂУ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ:
ПРОБЛЕМАТИКА ДИСКУРСА И ДИСКУРСНЕ
АНАЛИЗЕ У НАУЦИ О КЊИЖЕВНОСТИ*

Ово истраживање за своју полазну тачку узима питање које све више окупира научни свет: Може ли се (још увек) говорити о строгој и пре свега јасној граници између науке о језику и науке о књижевности? Премда је проблематика својеврсног интердисциплинарног „умрежења” лингвистичких и књижевних тенденција заступљена у многим светским филологијама, мишљења о њој као пукој романтичарској идеји о „брисању” граница и превазилажењу форме још увек нису у потпуности занемарена. У оквиру овог рада фокус ће бити стављен на ставове који су доминантни у германистици данас, а теми ће бити приступљено на два нивоа. Сходно томе, и структура истраживања се угрубо може поделити на два дела. У првом делу биће разматрани они концепти чија је улога у утемељењу везе између науке о језику (нем. *Linguistik*) и науке о књижевности (нем. *Literaturwissenschaft*) кључна. Други део рада биће посвећен разматрању појмова дискурса и дискурсне анализе, те њихове погодности као могућих приступа у примењивању лингвистичких теорија на књижевне текстове.

Кључне речи: наука о језику, наука о књижевности, интердисциплинарност, дискурс, дискурсна анализа.

Милојка Рибач

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

О ЈЕЗИКУ И СТИЛУ УСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Предмет овог рада јесте анализа језичко-стилских одлика Устава Републике Србије, који припада законодавно-правном подстилу административног функционалног стила српског језика. У том смислу, одликује се наглашеним уопштавањем и именичким начином изражавања. Излагање у тексту Устава карактерише изразита номинализација – присутни су декомпонирани глаголи (нпр. „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.” [→ у службене сврхе употребљавају се] (члан 10, УРС); „Посебна заштита пружа се деци” [→ Деци се помаже] (члан 66, УРС)), а глаголске именице веома често замењују глаголе у личном глаголском облику (нпр. „Судија је у вршењу судијске функције независан и потчињен само Уставу и закону.” (члан 149, УРС); „Оснивање политичких странака је слободно.” (члан 5, УРС)), чиме се остварује кондензација реченице. Све наведене одлике за циљ имају постизање анонимности и безличности (нпр. „Владавина права се остварује слободним и непосредним изборима [...]” (члан 3, УРС); „Постојање сукоба интереса и одговорност при његовом решавању одређују се Уставом и законом.” (члан 6, УРС)), чији крајњи резултат у анализираном корпусу може бити исказивање уопштеног агенса и неутрализација било каквог субјекта. Овакав карактер текста Устава Републике Србије у великој мери предодредио је и карактеристике у тексту употребљених предиката, који излагање чине комплексним и слојевитим. У овом раду ћемо применом теорије интегралне стилистике, која се заснива на јединству плана израза језичких јединица (стилематичност) и њихове стилске вредности (стилогености) – анализирати међуоднос стилематичности и стилогености употребљених је-

зичких јединица.

Кључне речи: *административни функционални стил, законодавно-правни подстил, Устав Републике Србије, именички начин изражавања.*

Јелена Савић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*ТЕЛИЧНОСТ ЕНГЛЕСКИХ ФРАЗНИХ ГЛАГОЛА
СА ПАРТИКУЛОМ AWAY И ЊИХОВИ ПРЕВОДНИ
ЕКВИВАЛЕНТИ*

Фразни глаголи, као врста вишечланих глагола, представљају структуру сачињену од глагола и адвербијалне партикуле, што их разликује од осталих врста вишечланих глагола. Таква конструкција има значење као целина, али се сагледавају и значења њених компонента (глагол + одговарајућа партикула). Стога, сматра се да партикуле модификују значење основног глагола, а често имплицирају и теличност. Теличност подразумева глаголску ситуацију у којој постоји крајњи циљ или завршетак одређене радње, па тако глаголске ситуације могу бити теличне и ателичне. У овом раду проучава се теличност фразних глагола са партикулом *away* као и њихових преводних еквивалената. Одабир примера вршен је на основу два критеријума: а) да у својој структури садрже адвербијалну партикулу *away*; б) да партикула *away* у комбинацији са одређеним глаголом чини фразни глагол, а не структуру глагол + предлошка фраза. Циљ овог истраживања јесте да утврди да ли и на који начин партикула *away* утиче на тип глаголске ситуације, односно на постојање или одсуство циља, полазећи од претпоставке да ће партикула, услед свог примарног значења (померање ка различитим местима), довести до теличности. У раду се полази од Вендлерове поделе на врсте глаголских ситуација које могу бити: активности, стања, достигнућа и остварења, па су се тестови које овај аутор наводи користили за анализу одабраних примера. Након завршеног истраживања дошло се до закључка да партикула *away* имплицира постојање циља, односно, теличност, у већем броју ситуација чиме се потврдила почетна хипотеза. Сви примери

из корпуса преузети су из књига *Angels and demons* и *Da Vinci Code* као и из превода истоимених књига на српски језик.

Кључне речи: *теличност, фразни глаголи, партикула away, тип глаголске ситуације, преводни еквиваленти.*

Ирена Селаковић

Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

АНАЛИЗА ГРЕШАКА У ПРЕВОДУ СТУДЕНАТА ХИСПАНИСТИКЕ СА ШПАНСКОГ НА СРПСКИ ЈЕЗИК

У раду се анализирају грешке студената прве године хиспанистике настале приликом превода са шпанског на српски језик на парцијалном и завршном испиту из предмета Интегрисане вештине шпанског језика 1 (превод са шпанског на српски језик) на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу током школске 2021/2022. године. Циљ рада је откривање грешака при преводу, а систематизација је вршена на основу Торнберијевог теоријско-методолошког приступа и класификације грешака (Thornberry 1999; 2010). Анализирано је двадесет три парцијална испита и четрнаест завршних испита из јануарског испитног рока текуће 2022. године. Емпиријски део рада показује да највећи број грешака спада у лексичке, а да до њиховог формирања најчешће долази због појаве лажних пријатеља (нпр. *el campo* ≠ *камп*, *el campo* = *село*). Ово истраживање је од великог значаја због тога што истиче језичке и културолошке аспекте како шпанског, тако и српског језика којима треба посветити већу пажњу на часовима превода, првенствено на почетку учења језика, што касније смањује могућност трансфера грешака на више нивое.

Кључне речи: *анализа грешака, превођење, шпански језик, српски језик, студенти хиспанистике.*

Стефан Симоновић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ОДНОС СЕЛА И ГРАДА У РЕАЛИСТИЧКОМ РОМАНУ
(У РЕГИСТРАТУРИ АНТА КОВАЧИЋА И ЈУНАК
НАШИХ ДАНА ЈАНКА ВЕСЕЛИНОВИЋА)*

У уводном делу огледа осврћемо се на књижевно (романескно) стваралаштво А. Ковачића и Ј. Веселиновића преваходно из угла књижевних историографија (И. Франгеш, М. Шицел; Ј. Скерлић, Ј. Деретић, Р. Вучковић) и других видова рецепције корпусом обухваћених романа. Аналитичко-интерпретативни ток усмерен је на издвајање доминантних хронотопа, топоса који текстуализују уметничку слику града и села. Релације индивидуално–колективно, свесно–несвесно, приватно–јавно, опште–посебно, морално–декадентно и др. у издвојеним сегментима послужиће за подробније испитивање карактера и идентитета. Новина овог читања могла би се односити на покушај компаративног разматрања српске и хрватске реалистичке (делом и модернистичке) традиције романа насталих у последњим деценијама 19. века, што отвара простор за многа поетичка (па и контекстуална) интеркултурна укрштања/мапирања. Приступ ће бити утемељен на аналитичко-интерпретативној методи, те методолошком плурализму.

Кључне речи: *реалистички роман, хронотоп града/села, топоси, идентитет.*

Аљона Вячеславовна Смирнова

Пермски државни национални истраживачки универзитет

**ВОТ ТАКИЕ МОИ ДЕЛА: ОТРАЖЕНИЕ
ПОВСЕДНЕВНОСТИ
В СЕЛЬСКОМ НЕЛИТЕРАТУРНОМ ДНЕВНИКЕ
КОНЦА XX ВЕКА**

Повседневность в последние годы все чаще попадает в фокус внимания ученых. Исследователи, занимающиеся фольклором и «парафольклорными» явлениями, тоже все чаще обращаются к этому аспекту народной жизни. Человеческая повседневность может быть описана на разном материале, однако одним из наиболее ценных источников для ее реконструкции являются дневниковые тексты. Они сохраняют аксиологическую систему пишущего, отражают факты биографии и раскрывают незаметные в других источниках особенности мировосприятия автора. В докладе предполагается анализ сельского дневника конца XX века, авторами которого являются супруги А.Н. и Г.М. Андреевы, жители Юрлинского района Пермского края (фотокопия хранится в архиве Лаборатории теоретической и прикладной фольклористики ПГНИУ). Его особенностью является коллективность: муж и жена вели дневник вместе, ими прочитывались записи друг друга, а собственные тексты создавались иногда как ответ на запись «соавтора». В дневнике отразилось разделение обязанностей, различие мироощущения, особенности семейных отношений – споры авторов по этим и другим поводам происходят иногда прямо на страницах дневника. Дневник описывает повседневность, уже далекую от традиционной. Она трансформируется, и записи позволяют отследить эти изменения, конкретизировать категорию полутрадиционного образа жизни применительно к селам Северного Прикамья конца XX – начала XXI века.

Книга сажетака

Ключевые слова: *коллективный дневник, повседневность, эго-документы, полутрадиционное общество, «наивные» тексты.*

Милица Софинкић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*ТРАГОВИ ДОСТОЈЕВСКОГ. АХМЕД НУРУДИН У
СВЕТУ БЕЗ ОСЛОНЦА*

У овом раду се, на плану додирних тачака руске и српске књижевности, истражује утицај дела Фјодора М. Достојевског на српску прозу XX века. У науци је заступљено питање рецепције славног руског реализма код нас. Када је реч о Достојевском, кључно је разумевање теме модерног времена, док се, као централни проблем, поставља и јунак тог доба, човек у пуној унутрашњој психолошкој сложености, коме је измакнут ослонац. Такав јунак, који се, дакле, затиче код Достојевског, може се назрети и у капиталном делу Меше Селимовића – роману *Дервиш и смрт*. Ослањајући се на експлицитну Селимовићеву тврдњу да су му и живот и писање били умногоне обележени делом руског писца, рад тежи истицању значајних тематско-мотивских полазишта посматраних писаца у компаративном кључу. Жаришне тачке истраживања односе се на испитивање актуелног и универзалног у прози која бележи одсуство *бога*. Рад посебну пажњу поклања Ахмеду Нурудину, главном јунаку поменутог Селимовићевог романа, носиоцу модерне располућене свести, анализирајући његове унутрашње конфликте и однос према концепту слободе, греха и казне. У његовом идентитету открива се одјек психолошко-моралистичке мотивисаности јунака Достојевскога и искуства модерности.

Кључне речи: *Достојевски, Селимовић, бог, грех, казна.*

Михајло Стаменковић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду и Филолошки факултет Универзитета у Београду

*ИНТЕРПРЕТАЦИЈА КАО ИГРА? – ЛАО ЦЕ КАО
ДЕРИДА?*

Постоји релативно разуђен дискурс савремености и постмодерности у ком доминирају тенденције тумачења интерпретације као игре. То се односи на интерпретацију као такву – односно, барем је такав наш случај овде, на интерпретацију „књижевности”. Међу дотичним лудичким тенденцијама наводи се и деконструкција. Заједнички корен њихове разлике чини схватање празног места игре као функционалног средишта структуралности структуре, тј. као кретања суплементарности којим је омогућено кретање саме игре. Циљ овог излагања чини покушај пружања могуће интерпретације у оквиру које би се на кључним стиховима таоистичке теорије празнине могло показати „исто” то централно означено празно, а онда тим поводом поставити питање о таоизму као исконској деконструкцији. У том нашем покушају се евентуално читање таоизма као деконструкције спроводи применом саме „методе” деконструкције. У складу са потоњом, налазимо да је интерпретација коју покушавамо веродостојна – управо као игра – тј. уколико се придржава минималних захтева прихватљивости постављених од стране интертекстуалног критицизма, у смислу потребног и довољног очувања елементарне кохерентности.

Кључне речи: *средиште, празнина, суплемент, деконструкција, таоизам.*

Aleksandra Stojanović

Faculty of Philology and Arts University of Kragujevac

I SIMPLY AM NOT THERE: *CONSUMER IDENTITY IN
BRET EASTON ELLIS'S AMERICAN PSYCHO*

The paper explores the influence of consumer culture on the identity of the protagonist of Bret Easton Ellis's novel *American Psycho*. Relying on theories of the development of consumer society (J. Baudrillard, F. Jameson, M. Featherstone), the paper aims to present Patrick Bateman as a figure molded by the artificiality, superficiality, and materialism that surrounds him. Reduced to nothing more than an obsessed narcissist with no sense of remorse or regard for others, Patrick Bateman may be read through S. Freud's views on sociopathy, raising the question: Is Bateman merely a victim of consumerism, or is he a living symbol of the trends of commodification and consumption? The society presented in the novel turns people into commodities just as Patrick commodifies and consumes his victims. Patrick is completely aware of the nothingness that is his shallow consumer existence which is why he turns to violence as a means of regaining control. By murdering marginalized individuals, he is trying to fight off the feelings of insecurity and the fear of inadequacy while fulfilling his need to establish superiority. Consumerism is thus likened to serial killing, creating the notion of serial consumerism – an urge that cannot be controlled and that devours all previous humanistic notions of identity.

Key words: *consumer culture, identity, superficiality, Bret Easton Ellis, American Psycho.*

Мирјана Стојановић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ЛОГОСНОСТ ПСАЛАМА У КЊИЖЕВНОМ ДЕЛУ
АРХИЕПИСКОПА ДАНИЛА ДРУГОГ*

У раду проучавамо поетику *Псалама* утканих у Данилов *Зборник*. Присуство *Псалтира* у Даниловом *Зборнику* представља синергију два завета, континуум више од две епохе и иконички преобразжено богатство јудео-хришћанске симболике, која мистично спаја синајска откровења са светосавском традицијом. У литерарном делу Данила Другог *Псалми* имају улогу везивног ткива којим се преплићу и микрожанрови, али и сама житија, творећи јединствени организам *Зборника*.

Свето Писмо, као богочовечански документ стваралачке речи Бога-Логоса јесте свештена реалност преточена у слово на длану читаоца. С друге стране, Данилов *Зборник* је својеврсни литерарни маузолеј славне епохе, пером преточени средњи век који је неправедно оклеветан као „мрачно доба”, а заправо светла капија вечности, доба јаких и живих духова, па самим тим и доба живе речи.

Зато се не може говорити о ликовима у српској средњовековној књижевности – постоје само живе личности, чије су душе кроз Логос освојиле блажену бесмртност. У самој, пак, речи 'човек' очитује се боголико назначење најсавршенијег створења – човечност је словесна окренутост 'чела ка вечности', а житија су сведочанства о животима људи кроз којих је Логос поново донео благу вест међу људе. Таквој храмовној атмосфери садејства душа испуњених благодаћу Божијом доликовала је само свештена поезија *Псалтира* као фонтана литерарне бесмртности – *Псалми* су пре свега дар Божији људима.

Због тога је тумачење црквене књижевности немогуће без литургијског контекста, нарочито ако имамо у виду да је Литургија старија од Светог писма, али и да без

Светог писма нема Литургије.

Кључне речи: Псалми, цар и пророк Давид, Архиепископ Данило Други, Данилов Зборник, житија.

Наталија Стојменовић, Сања Стевановић
Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ПАНДА ЈЕ СТИГАО/СТИГЛА У СРПСКИ ЈЕЗИК:
ПРОБЛЕМ РОДА НЕКИХ ПОЗАЈМЉЕНИЦА У
СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*

У овом раду бавићемо се питањем рода именица *горила*, *коала*, *панда* и *шимпанза*, које у српском језику имају статус позајмљеница. У речницима Матице српске (РСЈ и РМС) и речнику САНУ забележено је следеће стање: *горила* м (РСЈ); *горила* и *горило* м (РМС), *горила* и *горило* м (РСАНУ); *коала* м (РСЈ, РМС, РСАНУ); *панда* ж и м (САНУ); *шимпанза* ж и *шимпанзо* м (РСЈ), *шимпанзо* м и *чимпанза* м и ж (РМС). Наше истраживање подразумева ло је испитивање интуиције изворних говорника српског језика у вези са родом ових именица. Упитник је попуњавало 60 испитаника, 30 мушког и 30 женског пола, који су равномерно распоређени по старосним групама од 18 до 25 година, од 26 до 40 година и од 41 године до 60 година. На скали од 1 до 5 оцењивали су прихватљивост реченица у којима наведене именице конгруирају са атрибутом или предикат(ив)ом у мушком или женском роду. Резултати су показали да су испитаници предност дали конгруенцији наведених именица са атрибутом и предикат(ив)ом у женском роду, што је и била хипотеза аутора. У закључном делу навели смо могуће разлоге за промену рода ових именица, дотичући се прилагођавања позајмљеница у језику примаоцу и њихове повећане фреквентности у њему.

Кључне речи: *род позајмљеница*, *горила*, *коала*, *панда*, *шимпанза*.

Милан Суботић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*СРЕДЊОВЕКОВНИ АПОКРИФИ ТИПА ВИДЕНИЈА
НЕБЕСА (СРЕДЊОВЕКОВНА РЕЛИГИОЗНОСТ КАО
ВИД САВРЕМЕНЕ ФАНТАСТИКЕ)*

Апокрифи су представљали омиљени литературу у средњем веку, јер су допуштали да радознали ум сазна о оним чињеницама која му није пружала званична религија. Често су поједини апокрифи прихватани од званичног православља, или нису препознавани као апокрифи. Један посебан вид апокрифа представљају посете небесима у којима се описује како изгледа рај. Овакви типови апокрифа често имају елементе астрономије, теологије, схватања обичног човека, интертекстуалност са библијском књижевношћу. За нашу разматрања битна је теорија о митским обрасцима као пореклу научне фантастике, јер ћемо ми ову теорију применити на апокрифе о посети небесима. Чуда у апокрифима ћемо посматрати из два угла (као пројекцију сакралног и као научну фантастику).

Корпус текстова чине две свеске средњовековних апокрифа приређивача Томислава Јовановића које је објавио као издање едиције *Стара српска књижевност у 24 књиге*, али ћемо користити и додатну теоријску литературу. Методологија изучавања представља сплет медиавелистичких изучавања, компаративног и дијахронијског (књижевно-историјског) изучавања књижевности. Циљ изучавања је да установи све елементе у апокрифима који су могу тумачити као облици фантастике из угла савременог филолога. Резултати изучавања ће показати да ли ови елементи могу да се превреднују као другачији облик фантастике. Исто тако, покушаћемо да установимо њихов могућ утицај на изучавања младих писаца и заступљеност у делима српске књижевности. Актуелност

ове теме видимо у повећаном присуству медиавелистичких тема (односно повећаном броју текстова о историји српске књижевности) и изучавањима младих филолога. Пошто су апокрифи објављени у овом веку, сматрамо их погодним да проблематизујемо тему овог научног скупа, јер повезују прошлост и овај век, а сигурно ће бити заступљени и изучавањима каснијих нараштаја.

Кључне речи: *прошлост, веровање, чудо, превредновање, изучавање, књижевност.*

Љиљана Тасић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*АНАЛИЗА СЕМАНТИЧКИХ ГРЕШАКА У ПРОГРАМУ
ЗА ПРЕВОЂЕЊЕ GOOGLE TRANSLATE ЗА ЈЕЗИЧКИ
ПАР СРПСКО-НЕМАЧКИ НА ПРИМЕРУ НОВИНСКИХ
ЧЛАНАКА*

Предмет истраживања је анализа семантичких грешака у програму за превођење *Google Translate* за језички пар српско-немачки. Корпус на коме је вршено истраживање чине текстови из дневног листа „Данас”. Циљеви рада били су да се одреди у коликој мери ће типови свих грешака и подтипови семантичких грешака бити заступљени у корпусу, као и да се најчешће грешке прецизно локализују и опишу. Коришћен је метод контрастивне лингвистике у области анализе грешака са становишта депенденцијалне глаголске граматике. Регистровањем и описивањем семантичких грешака у корпусу пружене су информације о њиховој заступљености и карактеристикама. Истовремено је таксономија коришћена као инструмент у овом истраживању побољшана и оптимизирана за језичке системе српског и немачког. Откривено је да су семантичке грешке најзаступљенији тип грешака, а унутар семантичког нивоа истичу се погрешан избор, погрешан смисао и у мањој мери грешке идиома, док грешке колокација у корпусу нису пронађене. Даљом анализом утврђено је да хомоними и сличне речи представљају карактеристична места на којима су локализоване грешке у корпусу.

Кључне речи: *машињско превођење, контрастивна лингвистика, анализа грешака, семантика, значење.*

Бранка Тодоровић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*ТЕМАТСКО-МОТИВСКЕ ВЕЗЕ У СТВАРАЛАШТВУ
АНДРЕА ЖИДА И ТОМАСА МАНА*

У раду се успоставља веза између романа/приче *Иморалист* (1902) Андреа Жида и новеле *Смрт у Венецији* (1911) Томаса Мана. Доводећи у везу поступке и карактер Мишела и Густава фон Ашенбаха, главних јунака, износи се теза да између наведених дијела постоје тематско-мотивске сличности. Везе се стварају у контексту модерничке књижевности, њених тема и друштвено-политичке условљености. Поступци јунака анализирају се кроз однос дивљег и питомог, спољашњег и унутрашњег, тј. дионизијског и аполонијског принципа. Ничеова идеја о подјели умјетности, али и модерне цивилизације, на дионизијски (дивљи, спољашњи, неконтролисани аспект) и аполонијски (питоми, унутрашњи, контролисани аспект) служе као полазна тачка за анализу империјалистичке и колонијалне свијести у грађанској Европи на почетку 20. вијека, те анализу поступака главних јунака као представника такве Европе у поменутиим текстовима. Међутим, у раду су јасно назначене и разлике које постоје међу њима, а које се виде у степену остварености друштвено неприхватљивих облика понашања (хомосексуалност) те тенденцијама главних јунака да преиначе или превазиђу културни и морални кодекс присутан у њиховим животима прије одласка у Африку тј. Венецију.

Кључне ријечи: *аполонијски и дионизијски принцип, жеља, хомосексуалност, слобода.*

Страхиња Трандафиловић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

ТРАНСФИКЦИОНАЛНИ ИДЕНТИТЕТ ЛИКА СМАИЛ-АГЕ ЧЕНГИЋА

Темељним сакупљањем али и анализом, како историјске, фолклорне али тако и уметничке грађе о Смаил-аги Ченгићу, у раду се утврђују карактеристике трансфикционалног идентитета књижевног лика Смаил-аге Ченгића. Смаил-ага Ченгић, као и Бој на Грахову из 1836. године, предмет су многих историјских, фолклорних али и уметничких записа, стога је сам трансфикционални идентитет Смаил-аге Ченгића врло комплексан. Зато је овај рад замишљен као систематизација целокупне прикупљене грађе о овом књижевном (али и историјском) јунаку. Поред утврђивања трансфикционалног идентитета Смаил-аге, циљ рада је истражити и проблем ауторства историјског епа („Смрт Смаил-аге Ченгића”), као и установити даљи могућ развојни пут трансфикционалног идентитета Смаил-аге Ченгића у савременој поп култури. Поред дела савремене књижевности, лик Смаил-аге Ченгића је инспирација за многа дела савременог позоришта и телевизије, књижевности и сликарства али и музике. Маргинални историјски јунаци али и важни исотријски догађаји увек ће бити преокупација емпатичних друштва. Трансфикционални идентитет Смаил-аге Ченгића је важан систем симбола, мотива и идеја.

Кључне речи: *Смаил-ага Ченгић, историографија, фолклористика, уметничка епика, трансфикционални идентитет.*

Валентина Туловић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

*ФРАЗЕОЛОГИЗМИ У ПОЛИТИЧКОМ ДИСКУРСУ
БАЗИРАНИ НА ЗВАНИЧНИМ САОПШТЕЊИМА
АКТУЕЛНОГ ПРЕДСЕДНИКА ФРАНЦУСКЕ*

У савременом политичком дискурсу фразеологија представља поље вредно истраживања, будући да је језик којим се служе политичари богат фразеолошким средствима. У раду ћемо покушати да дефинишемо фразеологизме у политичком дискурсу и да испитамо у којој мери се они користе у језику политичара и у које сврхе. Истражићемо на којим се концептуалним метафорама темеље фразеологизми у саопштењима председника Француске, које се врсте модификација фразеологизама појављују и која је улога тих модификација у политичком дискурсу. Корпус рада сачињен је од одржаних говора актуелног председника Француске, ексцерпираних из архивираних докумената са сајта *Élysée*, као и са сајта *Vie publique*, на основу којих ћемо испитати семантичке и употребне вредности фразеолошких израза. Анализом корпуса приказаћемо у којој мери фразеологизми утичу на привлачење пажње другог лица и приближавања садржаја изреченог, али с друге стране и на који начин употреба фразеологизама у политичком дискурсу служи да се одврати пажња са битног на небитан садржај поруке. Анализи политичког дискурса прилазимо уз помоћ низа лингвистичких и дискурсних методологија, од оних чисто граматичких приступа, до оних који подразумевају и семантичку и контекстуалну анализу.

Кључне речи: *фразеологизми, политички дискурс, фразеологија, француски језик, српски језик.*

Мирна Ђурић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА ДОМА У РОМАНУ САНДРЕ
СИСНЕРОС ВЛАСТИТА КУЋА*

Ослањајући се на теорије просторног обрта XX вијека, а посебно на Башларову феноменологију дома која је дата у *Поетици простора*, рад истражује физичке и значењске одреднице простора куће и дома у аутобиографском роману чикаске списатељице Сандре Сиснерос *Властина кућа* (*House of My Own* ориг.). Као централни топос у готово свим Сиснеросиним дјелима, дом и у овом роману надилази чисто физичко утјеловљење и функционише на нивоу појмовне метафоре, рефлектујући суштину Сиснеросиног бивства и живота, односно хибридни идентитет припадника чиканске заједнице у Америци, а посебно друге генерације имиграната којој и ауторка припада. Слједом аргументације Анрија Лефевра који тврди да је сваки простор друштвено посредован тј. произведен, *дом* се у раду третира као производ савременог капиталистичког устројства Запада, па се у просторној манифестацији домова у роману огледа специфичан друштвени поредак – у првом реду динамика културних односа између латино и англоамеричке заједнице, подређени друштвени положај чиканске заједнице, а посебно жена из ове скупине. Као што се у раду запажа, неповољне друштвене прилике за етничке мањине у САД мотивишу Сандру Сиснерос да свој дом потражи изван доминантних претпоставака англоамеричког друштва, због чега ауторка проширује топологију дома и на елементе из мексичке културне традиције. На тај начин, Сиснерос конструише *сопствени дом* смјештен на самој граници – просторној, друштвеној и културној, односно дом који у потпуности одговара карактеристикама живота чиканских имиграната у Америци и идентитетима заснованим на бикултурном искуству.

Књига сажетака

Кључне речи: *простор, дом, идентитет, хибридна-ност, Сандра Сиснерос.*

Сава Уко

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

ПРОБЛЕМ ЖРТВЕ У СПИСИМА О КНЕЗУ ЛАЗАРУ И
КОСОВСКОМ БОЈУ

Косовски бој (1389) сматра се једним од преломних догађаја у историји српског народа. Значај Косовске битке, њен историјски, али легендарни, карактер – огледају се и у чињеници да је присуство овог догађаја, како у културном тако и у друштвено-историјском контексту, актуелно и у нашем времену. У овом раду бавићемо се културним списима посвећеним најпре кнезу Лазару, а потом и косовским мученицима и јунацима, на чијим основама је, вековима након битке, развијан тзв. косовски мит. Текстовима посвећеним Косовском боју приступићемо кроз анализу проблема жртве у српским средњовековним текстовима, нарочито у контексту појмова *мученик* и *херој*. Такође, покушаћемо да проблем жртве у списима посвећеним кнезу Лазару и косовским јунацима сагледамо у ширем контексту средњовековне књижевности и представама о жртви у епохама пре Косовског боја. Када говоримо о Косовском боју и кнезу Лазару, немогуће је не употребити два израза: *мучеништво* и *јунаштво*. Јасно је да се између ова два појма не може ставити знак једнакости, али су они готово паралелно егзистирали у српској националној свести у контексту косовског мита. Често су историјске околности захтевале активирање једног или другог израза, те су се у тим ситуацијама народне вође најчешће окретале Косовском боју, као примеру светле јуначке и мученичке традиције српског народа.

Кључне речи: *мученик, херој, жртва, Косовски бој, списи.*

Александра Шекеровић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

*РЕЧЕНИЧНИ МОДЕЛИ СА ГЛАГОЛИМА ВИЗУЕЛНЕ
ПЕРЦЕПЦИЈЕ У РОМАНУ ЛАГУМ СВЕТЛАНЕ
ВЕЛМАР-ЈАНКОВИЋ*

Теорија валентности која носи епитет вербоцентричног лингвистичког правца као један од својих циљева прокламује формулисање свих могућих реченичних модела у једном језику, што подразумева њихово свођење на конкретне типове који се дају бројчано изразити. Реченични модел конституише глагол у предикатској функцији, који се сматра носиоцем валентности. Поред њега, у структуру модела улазе све његове могуће или реализоване допуне и додаци. У раду је дат преглед реченичних модела које конституишу глаголи визуелне перцепције у српском језику. Оно што је заједничко свим глаголима визуелне перцепције јесте то што означавају неки визуелни перцептивни акт. Стога се као семантичко обележје својствено свим овим глаголима може издвојити обележје „визуелни перцептивни акт”. У српској лингвистичкој литератури у последње три деценије примећује се појачано интересовање за семантичко поље глагола визуелне перцепције. Зато ће бити релеватно да се, као полазиште у анализи предикатско-аргументске структуре глагола визуелне перцепције, дају критеријуми семантичке класификације ових глагола и четири аргуменатске улоге које се издвајају. У приказивању примера из корпуса полазимо од базичног модела валентности глагола, односно од најчешћег типа морфосинтаксичке спојивости са одговарајућим допунама, а потом приказујемо и како се минимални базични модел може проширивати појединим конституентима. Циљ рада јесте утврдити у којим се реченичним моделима у границама просте реченице појављују глаголи

визуелне перцепције, затим описати дате моделе на основу критеријума формалне специфичности и смисаоне неопходности реченичних елемената, при чему не треба никако занемарити комуникативни фокус исказа нити његов прагматички оквир.

Кључне речи: *српски језик, валентност, реченични модел, глаголи визуелне перцепције.*

Ђорђе Шуњеварић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

ЗНАЧЕЊСКЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ПАРОВА ГЛАГОЛА СА ПРЕФИКСИМА ДО- И ОД- У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Предмет рада чине значења глаголских префикса *до-* и *од-*, као и њихових префиксала. Грађа је ексцерпирана из *Речника српскога језика* (2011) Матице српске и обухвата 106 парова префиксалних твореница. Ексцерпирани су сви глаголи који се јављају и са префиксом *до-* и са префиксом *од-*. Примерима из грађе приступа се са синхронијског аспекта на теоријским постулатима когнитивне лингвистике. Циљ је да се испита на који начин се структурира значење глаголских префикса *до-* и *од-* у српском језику и да се уочи систем значења њихових префиксала. Полазећи од класификације значења префикса *до-* и *од-* у досадашњој литератури, утврђује се доминантно просторно значење, а као прототипи издвајају се глаголи кретања (*доћи–отићи*). Хипотеза је да сва значења глагола са префиксима *до-* и *од-* проистичу из главног, прототипичног значења. Посебно се испитује утицај мотивних глагола на семантику префиксала. Значење ексцерпираних глагола разлаже се применом компоненцијалне анализе ради уочавања заједничких, али и дистинктивних, сема у њему. С обзиром на то да се јављају и полисемични примери, утврђује се механизам по коме су добијена секундарна значења. Апстрактна значења добијена су метафоризацијом конкретног (просторног) значења. Поред корпусне методе, у раду се примењују квантитативна и дескриптивна метода. Семантичком анализом примера са префиксима *до-* и *од-* у српском језику издвајају се две веће групе значења парова глагола које се међусобно надовезују: самостално кретање ентитета и подстакнуто померање ентитета. Оно што приближава семантику ексцерпираних антонимских парова глагола јесте комплетивно

значење (10,4%).

Кључне речи: *префикс до-, префикс од-, глаголи кретања, семантика, когнитивна лингвистика.*

КЊИГА САЖЕТАКА СА НАУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ
САВРЕМЕНА ФИЛОЛОШКА ПРОУЧАВАЊА МЛАДИХ
ИСТРАЖИВАЧА I

Издавач

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

За издавача

Проф. др Наталија Јовановић

Уредници

Доц. др Александра Јанић

Доц. др Ненад Благојевић

Доц. др Мирјана Бојанић Ђирковић

Доц. др Јелена Младеновић

Мср Оливера Марковић

Мср Христина Аксентијевић

Корице

Дарко Јовановић

Прелом

Доц. др Мирјана Бојанић Ђирковић

Формат

14 x 21 cm

Тираж

100

Ниш, 2022.

ISBN

